

LAISVE
Semi-Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Area Code 212
Tel. Michigan 1-6887

Entered as second
class matter at the
Post Office of Jama-
ica, N. Y., under the
Act of March 3, 1979

LAISVE

THE LITHUANIAN SEMI-WEEKLY

LAISVĖ—LIBERTY
Dukartsavaitinis
Dalyje Queens apskrities (N. Y.) \$10.00
Kanadoje \$10.00
Kitur užsienyje \$12.00
Jungtinėse Valstijose \$9.00
Pavienio egzemplioriaus kaina 10 centų

No. 55

★ ★ ★ ★ ★

Antradienis, Liepos (July) 23, 1968 Ozone Park, N. Y. 11417

★ ★ ★ ★ ★

Metai 56-ieji

PRICE 10c

KRISLA

Didelė padėka
Visada pavojus
"Nė mažiausios vilties"
Mielajam poetui
Didelis atsiprašymas

— Rašo A. Bimba —

Džiaugiuosi turėjęs progą būti Worcesteryje, kai ten vyko Lietuvių Darbininkų Susivienijimo seimas. Ten sutikau daug labai puikių žmonių. Malonu buvo su jais pasidalyti mintimis apie mūsų judėjimo reikalus. Kai kurie jų įteikė "Laisvę" paramos. Jų vardus skaitysite Administracijos pranešimuose. Didelė ir nuoširdi visiems jiems mūsų padėka.

Rugpjūčio 18 dieną turėjome du spaudos naudaus parengimus. Vienas įvyks tame pačiame Worcesterio Olimpjos parke, o kitas Waterburyje Vaitonių rezidencijoje. Reikia, kad abudu pavyktų.

Iki šiol mes buvome labai laimingi: visiems iki šiol įvykiams spaudos piknikams oras buvo "kaip užsakytas". Tikėjome, kad jis mūsų nesuvis ir rugpjūčio 18 dieną.

Dar nežinau, kuriame, bet viename iš jų būtinai reikės dalyvauti. Nesėdės namie ir kiti New Yorko laisviečiai.

Nereikia stebėtis, kad socialistinis pasaulis labai susirūpinęs įvykiais Čekoslovakijoje. Ten, sakoma, po "laisvės ir demokratijos" skraistės klasinis priešas pradeda riesti nosį.

Reikia tikėtis, kad naujoji komunistų vadovybė mokės laiku su juo susidoroti.

Nė vienoje socialistinėje Rytų Europos šalyje kapitalizmo atstovai pavojaus dar nėra amžinai pašalinti, kol didelė pasaulio kraštų dauguma tebėgvena kapitalistini gyvenimą.

Mums, paprastiems žmonėms, sunku ir įsivaizduoti, kiek bilijonų dolerių, pavyzdžiui, mūsų Amerikos kapitalizmas išleidžia suteikti jėgų nuversti socialistinę santvarką Čekoslovakijoje, Lenkijoje, Vengrijoje ir kituose kraštuose. Atrodo, kad šiuo tarpu jis daugiausiai dėmesio yra atkreipęs į Čekoslovakiją.

Amerikiečių delegacija Paryžiuje duoda suprasti, kad pasitarimuose su šiaurės Vietnamo atstovybe yra vilčių susitaikyti. Bet š. Vietnamo atstovybė tvirtina, kad bent iki šiol nebuvo jokių ženklų taikai pasiekti. Amerikiečiai tuos gandus leidžia susirūpinusiems Amerikos žmonėms nuraminti, o tuo tarpu Vietnamas jie konfliktą plečia ir gilina.

Mano rankose nedidelio formato eilėraščių rinkinys "Žemė ilgisi meilės". Jų autorius žurnalas "Jaunimo gretos" vyriausias redaktorius, žurnalistas ir poetas, J. Lapasinskas.

Šia proga nuoširdžiai sveikinu mieląjį poetą ir dėkoju už linkėjimus.

Daugelis šių eilėraščių laukia ir, tikiu, neužilgo sulauks muzikos rūbų ir taps

(Tąsa 6-me pusl.)

Pentagon aukščiau prezidento

Washingtonas. — Vice admirolas H. G. Rickover, Kongresui liūdydamas, pareiškė, kad Pentagonas stovi aukščiau prezidento, kad gynybos departamentas yra pilnas biurokratų, kurie laisvai leidžia federalinius fondus svetimoje šalyse.

Šiuo metu Pentagonas paverė Valstybės departamentą "jaunesniu partineriu", kuris tegauja tik raportus iš gynybos departamento. Prezidentas taipgi tegauja raportus, ką nu-

tarė ir ką padarė Gynybos departamentas.

Gynybos departamentas, bendrai su Centralinės Žvalgybos agentūra, finansuoja daugelį užsienio tyrimo įstaigų. Indijoje veikia amerikiečiai mokslininkai, kaip sociologiniai tyrinėtojai. Panašiai daroma ir kitose šalyse.

Rickover nurodė, kad tokia politika yra pavojinga, kuomet Pentagonas palieka vyriausią jėgą spręsti karo ir taikos reikalus.

Rodezijos baltieji rasistai atsiriboja nuo Anglijos

Salisbury. — Rodezijos valdiškoji partija skelbia, kad ji paruošė naują konstituciją, kurioje bus Rodezija paskelbta respublika su savo prezidentu. Iki šiol Anglijos karalienė skaitėsi ir Rodezijos karaliene.

Naujoji konstitucija pilnai užtikrins baltųjų rasistų mažumai valdyti šią Afrikos šalį, kaip dabar Pietų

Afrikos baltieji laiko pavergę daugumą respublikos ne baltųjų gyventojų.

Anglija bandė Rodezijos valdininkus paveikti, kad jie duotų negrams tam tikrų teisių, bet dabar Anglija nieko negalėsianti padaryti.

Rodezija turi 4,300,000 gyventojų, tarp kurių yra 220,000 baltųjų.

Nusiginklavimo konferencija mano prieiti prie susitarimo

Geneva, Šveicarija. — Jungtinių Tautų 18-kos valstybių nusiginklavimo konferencija išklausė Aleksandro Roščino. Tar. Sąjungos atstovo, kalbą. Roščinas nurodė, kad branduolinių ginklų limitacijos sutartis suteikia viltį, kad bus galima prieiti prie konkrečių tari-

mų nusiginklavimo klausimu.

Kitų šalių atstovai taipgi viltingai kalbėjo apie naujas galimybes, kad ateityje pasaulis išvystytų naują generalinio nusiginklavimo sutartį, kuri galėtų užtikrinti pasauliui pastovią taiką.

Amerikos nuostoliai Vietname: 187,361

Vyriausybės paskelbta statistika rodo, kad nuo 1961 m. sausio 1 d. iki 1968 m. liepos 6 d. Vietnamo kare užmušta 25,752 kareiviai, 4,128 civiliniai, sužeista 157,926, dingę ar nelaisvėn paimti 1,187, viso 187,361.

Vietkongas skelbia, kad amerikiečiai daug daugiau nuostolių Vietname turėjo. Jie prarado 3,032 lėktuvus vien šiaurės Vietnamo teritorijoje.

Boikotas vynuogėms

New York. — Majoro pavaduotojas Costello pareiškė, kad miestas atsisako pirkti užstiektas Kalifornijos vynuoges. Tokių vynuogių kasmet pirmiau buvo perkama po 15 tonų, daugiausia miesto ligoninėms ir kalėjimams.

Miesto administracija prideda prie nacionalinio boikoto vynuogių, kurių nuomėjai streikuoja.

Sustreikavo Kanados pašto darbininkai

Ottawa. — Kanados pašto darbininkai paskelbė streiką, kuomet jų unija ir pašto pareigūnai negalėjo dėl naujo kontrakto susitarti.

Streikuoja 24,000 pašto darbininkų. Unija reikalauja pakelti algas po 75 c. į valandą, o pašto viršininkai sutinka pakelti tik po 15 c. į valandą.

Kinijos prekyba sumažėjo

Jungtinių Tautų ekonominis raportas rodo, kad Kinijos Liaudies Respublikos prekyba su užsieniu perreikais metais žymiai sumažėjo.

Indijos kviečių derlius

New Delhi. Indijos premjerė Gandhi paskelbė, kad Indijos kviečių derlius šiais metais pakilo 33 proc. Manoma, kad netrukus kviečių nebereikės užsienyje daryti.

TSRS baigia pasivyti Ameriką branduolinių ginklų gamyba

Washington. — Pentagono viršininkai raportavo Senatui, kad Tarybų Sąjunga baigianti pasivyti Jungtines Valstijas branduolinių ginklų klausimu.

Raporte priminta, kad tada, kai abi šalys turės po tiek pat branduolinių ginklų, karas būtų sauzdystė abiem šalim, kad Amerika

ir Tarybų Sąjunga į trumpą laiką galėtų panešti nuostolius po 40 iki 120 milijonų žmonių.

Gen. J. P. McConnell, oro jėgų štabo viršininkas, sakė senatoriams, kad ir šiais metais Tarybų Sąjungos tarpkontinentinės raketos gali lygintis su Jungtinių Valstijų tarpkontinentinėmis raketomis.

Militaristai padarė perversmą Irake

Bagdadas. — Irako generalai padarė perversmą, pašalindami prez. Abdel R. Arifą ir premjerą Taier Jafą. Militaristų valdžios galva pasiskelbė gen. Ahmed Hassanas, prieš keletą metų buvęs premjeras ir gynybos ministras.

Tai jau ketvirtas Irake perversmas per pastaruosius 10 metų. Nuverstoji valdžia buvo socialistinių pakraipų.

Beturčių ambasada sostinėje

Los Angeles, Calif. — Beturčių vadovas kunigas R. D. Abernathy pareiškė, kad planuojama steigti sostinėje Washington "beturčių ambasadą", kuri atstovaus beturčių reikalus federalinės valdžios santykiuose.

Ambasada bus sostinėje, sako Abernathy, kaip 51-oji valstija, atstovaujanti šioje šalyje esanti tarp skurdžių badą. Ji teiks nurodymus, kaip prieš skurdą kovoti.

Š. Vietnamas paleidžia tris amerikiečius

Paryžius. Šiaurės Vietnamo ambasadorius Ha Van Lau pridavė Jungtinių Valstijų delegacijos pirmininkui Harrimanui trijų Amerikos lakūnų vardus, pareiškdamas, kad jie leidžiami vykti namo.

Paleidžiami James F. Low, Fred N. Thompson ir Joe V. Carbenter, sumiti vasario 25 d., kai jų lėktuvas buvo ant šiaurės Vietnamo teritorijos numuštas.

Kambodija kaltina Jungtines Valstijas

Phnom Penh. — Kambodijos valdžia pasiuntė Jungtinių Tautų generaliniam sekretoriui U Thant skundą prieš Jungtines Valstijas.

Skunde nurodyta, kad Jungtinių Valstijų lėktuvai bombardavo vieną Kambodijos kaimą, kuriam padaryta daug nuostolių.

Pašaukta nacionalinė gvardija prieš negrus

Akron, Ohio. — Nacionalinė Gvardija pašaukta prieš negrus "riausininkus", kurie išdaužė daug biznio langų negrais apgyventose vietose.

700 pilnai ginkluotų gvardiečių patruliuoja gatves. Vienas negras jaunuolis buvo persautas. Apie tuziną jaunuolių negrų areštavo. Neramumai toliau tęsiasi.

Surado naują gentį

Sao Luiz. — Brazilijos Indėnų Fondacija surado naują šviesiavėdžių indėnų gentį, gyvenančią Tocantins upės pakrastyje, Maranhao valstijoje.

Dedamos pastangos kaip nors su jais susidraugauti ir tvyriną praversti. Pasirodo, kad jie labai karingi.

Jėzuitų vadas apsisėdė

Baltimore. — Jėzuitų draugijos galva kunigas Ed. Gijos galva kunigas Ed. J. Sponga rezignavo ir apsisėdė su slauge Barette iš Lansdowne, Pa.

JV gamybos kilimas bus sumažintas

Washington. — Komercijos departamento raportas už pirmąjį šių metų pusmetį rodo, kad bendra Jungtinių Valstijų gamyba pakilo 5 procentais ir produktų kainos pakilo 4 procentais.

Per pirmuosius tris mėnesius gamyba pakilo daugiau, kaip 20 bilijonų dolerių vertės, o antrajame burtinyje pakilo iki 19 bilijonų ir 6 milijonų dolerių vertės. Vadinas, antrajame burtinyje pakilimas buvo kiek mažesnis.

Todėl Komercijos departamentas daro savo išvadas, kad sekamais šių metų mėnesiais gamybos pakilimas gali būti gerokai mažesnis, o vėliau gali ir būti "užšalęs" procentais ir produktų kainos.

Naujieji federaliniai taksai, raporte nurodoma, gausies gamyba pakilo daugiau, kaip 20 bilijonų dolerių vertės. Vadinas, antrajame burtinyje pakilimas buvo kiek mažesnis.

Todėl Komercijos departamentas daro savo išvadas, kad sekamais šių metų mėnesiais gamybos pakilimas gali būti gerokai mažesnis, o vėliau gali ir būti "užšalęs" procentais ir produktų kainos.

Nors iki šiol buvo atsieta nemažas Jungtinių Valstijų produkcijos pakilimas, bet jis pasilieka vistiek mažesnis už socialistinių kraštų gamybos augimą.

Prancūzijos premjeras skelbia pravesiąs naujas reformas

Paryžius. — Kalbėdamas parlamentui, naujasis Prancūzijos premjeras Maurice Couve de Murville pasakė, kad jis planuoja praversti nemažai pagrindinių reformų dar šiais metais.

Savo kalboje jis taipgi priminė, kad valdžiai ims mažiausia 18 mėnesių išlyginti streikų ir studentų pogrų nuostolius, padarytus

gegužės ir birželio mėn. Jis persergėjo studentus ir kitus "nenuoramus", kad valdžia netoleruos tokių įvykių, kokie buvo gegužės ir birželio mėn.

Naujasis premjeras sakė turįs įgaliojimus paties prezidento de Gaulle naudoti policinę jėgą ir kitas priekovų nuostolius, padarytus

Naujas marksistinis dienraštis "Daily World" jau pasirodė

New Yorke pradėjo išleidinėti naujasis marksistinis dienraštis "Daily World". Jis išleidinės penkias dienas savaitėje — neįeis sekmdieniais ir pirmadieniais. "Daily World" pavadavo pirmiau ėjusį dienraštį, vėliau dukartsavaitraštį "The Worker". Jis labai įdomus, turi daug patyrusių kolum-

nistų. Naujojo dienraščio numerata \$15 metams, \$8 pusei metų. Pavieniai parsiduoda po 10 c. kopija. "Daily World" adresas: 206 W. 19 St., New York, tel. 924-2523. Susirašinėjimui adresas: P. O. Box 544, Old Chelsea Station, New York, N. Y. 10011.

Izraelis persekioja reformistus žydus

New York. — Neseniai grįžęs iš Izraelio, lankęsis Jeruzalėje, Amerikos žydų reformistų sąjungos prezidentas rabinas M. S. Eisen-drath pasakė, kad Izraelyje reformistai žydai persekiojami ortodoksų žydų, kurie ten turi daug galios. Jis atstovauja vieną milijoną reformistų žydų Amerikoje.

Gaisre žuvo 11 žmonių

St. Albans, N. Y. — Gaisras sunaikino namą ir jam esamus 9 vaikus ir du suaugusius. Manoma, kad tai buvo klatingo (neteisingo) šauksmo aukos.

Areštuotas laivyno liginės medicininis darbuotojas P. Coon, kuomet jis patėmytas bėgant nuo gaisrašaukio vietos. Manoma, kad jis pašaukęs gaisrininkus ne iš kelių vietų ir tokiu būdu gaisrininkai negalėjo laiku pribūti prie degančio namo.

Sanitarijos streikas laimėtas

Tampa, Fla. — Sanitarijos darbininkai grįžo į darbą. Unija susitarė su miesto pareigūnais baigti streiką, kuomet buvo pakeltos algos po 25 c. į val. ir kitoki pagerinimai suteikti.

Nauja sutartis miestui kainuos daugiau kaip 3 milijonus dolerių.

GAISRAS SUNAIKINO DVYLIKĄ NAMŲ

Newark, N. J. — Liepos 14 d. vieną valandą iškilo daugelis gaisrų, kurie sunaikino 12 namų ir 6 smarkiai sužalojo. Manoma, ar nebus padegėjų darbas.

Filipinai ruošiasi karui

Manila. — Filipinų prezidentas Marcos įsakė kariuomenei būti pasirėngus ginti Sabah salą, dėl kurios derybos tarp Filipinų ir Malaisijos nutrūko.

LAISVE

LITHUANIAN
SEMI-WEEKLY

PUBLISHED BY THE LAISVE, INC.

Published Tuesdays and Fridays, except in case of Holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.
Established April 5, 1911

ANTHONY BIMBA, Editor

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year	\$9.00	Canada, Lat. Amer., per year, \$10.00
United States, per 6 months	5.00	Canada, Lat. Amer. 6 months \$5.50
Queens Co., per year	\$10.00	Foreign countries, per year, \$12.00
Queens Co., per six months	\$5.50	Foreign countries, 6 months, \$6.50

Kodėl juose toks pakrikimas?

ŠIANDIEN spaudoje plačiai kalbama apie velionio senatoriaus Robert Kennedžio pasekėjus. Juk buvo manyta, kad jie visi tuoj persimes sen. McCarthy pusėn ir padės jam demokratų suvažiavime kovoti prieš viceprezidentą Humphrey. Deja, taip neįvyko. Visi klausia: Kodėl?

Esama visos eilės priežasčių. Kai kurie Kennedžio pasekėjai buvo daugiau asmeniškai draugai, negu jo ideologijos ir politikos šalininkai. Kiti supyko ant McCarthy, kad jis neištraukė savo kandidatūros, kai Kennedy paskelbė, kad jis pasisiūlo savo kandidatūrą į prezidentus. Bet gal daugiausia jų svyruoja ir nepasisako už McCarthy kandidatūrą todėl, kad jie yra "oportunistai." Jie manė, kad Kennedy savo populiarumu laimės nominacijas ir paskui rinkimus. Todėl jie prie jo glaudėsi ir sudėjo jam savo ištikimybę.

Dabar padėtis labai pasikeitusi. Viena, viceprezidentas Humphrey veikiausiai laimės nominacijas. Jo kandidatūrą palaiko partijos mašina. Prezidentas Johnsonas nori, kad Humphrey būtų demokratų kandidatas. Senatorius McCarthy "geras žmogus," bet to neužtenka laimėjimui nominacijų. Na, tai koks išrokavimas "praktiškam" politikieriui sėsti į jo vežimą, kuomet tam vežimui labai mažai progų pasiekti savo destinaciją? Ot, gerai apsigalvoję, "gudresni" Kennedžio pasekėjai ir darda pas Mr. Humphrey. Iš jo tikisi daugiau, negu iš McCarthy.

Majoro John Lindsay žvaigždė

BŪTI majoru tokio didelio miesto kaip New Yorkas gražiai apsimoka. Jau tik dėl to daug kas su tavimi rimtai kaitosi. Jei būtum buvęs nieko vertas, tokios vietos nebūtum laimėjęs.

Nereikia abejoti, kad šiandien tą puikiai supranta "mūsų" John Lindsay. Jo vardas plačiausiai skamba spaudoje. Vieni gub. Nelson Rockefellerį ragina jį paskirti senatoriumi iš New Yorko. Kiti perša jį kandidatūrai republikonams į viceprezidento postą šalia Rockefellerio. Kol kas jis nepasiduoda nė vienai šių pagundų. Jis esąs labai patenkintas majoro vieta ir nenoris nė kalbėti apie jos apleidimą iki termino pabaigos.

Ką iš tikrųjų Mr. Lindsay galvoja, jau kitas klausimas. Jo mojimasis vis atviriau ir griežčiau pasisakyti prieš Vietnamo karą ir pavažinėti su prakalbomis po strategiškas vietas politiniams stebėtojams tereikia vieną, būtent, kad majoras Lindsay galvoja savo karjerai ribas praplėsti. Gal dar šiais prezidentiniais rinkimais jis toli mesieks, bet reikia atsiminti, kad jis dar palyginti jaunas vyras, jis turi laiko palaukti ir pažiūrėti į ateitį ir jai pasiruošti.

O kodėl ne?

JAV visuomenėje polarizacija

PASTEBIMAS sparčiai besivystantis naujas Amerikoje reiškiny. Jis vadinamas "polarizacija." Baltieji žmonės, ypač turtiniai pasiturintieji, iš miestų centrų keliai pastoviam apsigyvenimui į priemiesčius, tuo tarpu, ne iš noro, bet iš reikalo, juodieji žmonės masiniai plūsta į miestų "vidurius." Auga skurdas ir lūšynai.

Prieš mūsų akis atsiveria ne socialinės integracijos, bet rasinio pasidalijimo augimas ir plitimas. Apie integraciją mažiau ir bekalbama. Pačiuose negruose smarkiai auga nacionalistinis judėjimas, kuris veda link didesnio atsiskyrimo nuo baltųjų.

Tai svarbi fenomeno. Ar jai bus užstotas kelias? Ar galima tam procesui užstoti kelią? Ar reikia ir ar apsimoka polarizaciją sulaukyti? Tai klausimai, kurie verti didžiausio dėmesio, ir netenka abejoti, kad jais diskusijoms, ginčams ir debatams ilgai nebus galo.

Pagaliau "Daily World"!

TAI jau turime naują pažangų anglų kalba dienraštį "Daily World." Pirmieji jau pasirodė keli numeriai daro puikų įspūdį. Laikraštis tabloidinio formato, dvylikos puslapių.

Mes nuosirdžiausiai sveikiname naujo dienraščio pasirodymą ir linkime jam didžiausios sėkmės!

Ta pačia proga reiškiamo pasitikėjimą, kad "Daily Worlda" išgys ir skaitys ne vienas Amerikos lietuvis. Reikėtų, kad jis gražiai pasiskleistų tarp antrosios ir trečiosios kartos lietuvių. Čia galėtų gražiai laikraščiu patarnauti senosios kartos lietuviai, savo vaikus bei anūkus paragindami naująjį dienraštį skaityti.

KAS KĄ RAŠO IR SAKO

INIRTINGOJE KOVOJE SU ŠETONU!

Chicagos lietuvių kunigų laikraštis turi smarkų bendradarbį, kuris specializuojasi kovose su velniais ir šetonais. Vieną savo vėliausių atakų jis tiesiog ir pavadino "Nauja šetono strategija" ("Draugas", liepos 13 d.). Iš straipsnio sužinome, kad šetono gudrumas ir suktumas neapsakytų. Matyt, jis yra pasimovęs truks-laikys laimėti "Draugo" skaitytojus savo pusėn.

Ir šetono strategija labai apsuksi, gerai apgalvota. Ji susideda iš siekimo mus visus, o ypač, aišku, tikinčiusius, subloktį į pesimizmą. "Ir šetonas žino, ką reiškia pesimizmas, nusivylimas", šaukia minėto straipsnio autorius. Tik paklauskime:

Sis visuotinis pesimizmas dažniausiai apima tas sielas, kurios yra palinkusios į neribotą, net absurdišką optimizmą. Ir šis pesimizmas kyla iš to, kad pasaulyje užtikinami neabejotini prieštaravimai, priskiriami visai visatai ir jos pagrindiniams dėsniams, kalte dėl to primetant pačiam Tvėrėjui. Tokiu būdu visuotinio pesimizmo antpuolį neatlaiko tie, kurie pasaulyje nemato nieko kito, kaip tik žiaurumą ir skausmų bedugnę.

Ar žinote, kad su daug kuo šiuose išvedžiojimuose reikia sutikti? Atmetus šetoną ir tvėrėją, pesimizmas iš tikrųjų sulaukia žmones ir jų judėjimus nuo kovos už šviesą ir geresnį rytojų.

NEREIKIA NUSIMINTI

Mūsų judėjimo veteranas Vincas Andrulelis rašo:

Palyginus progresą ir retrograsą, išvados susidarys, kad gerų atsiekimų yra daugiau. Yra vietų, kur liaudies jėgos turėjo trauktis atgal, bet kitur pirmyn nueita žymiai toliau, laimėta daugiau. Po tokių išvadų, tačiau, nesėdėkime rankas sudėję. Ir mažų darbelių dideli kiekiai sudaro didelį darbą.

Mūsų visų pareiga dėtis prie gerų veiksmų, veikti dėl skaistesnės ateities.

Patarimas labai sveikas. Didžiausia mūsų visų šiais laikais nelaimė, tai pesimizmas, nusiminimas, nepasivylimas. Prieš šią ligą reikia visiems ryžčiausiai kovoti.

GRAŽUS LAIMĖJIMAS

Chicagos "Vilnyje" (liepos 13 d.) skaitome žinią: Federalis distrikto teismas Čikagoje nusprendė, kad Clambaugh Aktas, kuris drau-

džia Illinois valstijos universitetuose kalbėti "subversyviams" yra prieškonstitucinis, nes varžo žodžio ir susirinkimų laisvę.

Tas įstatymas taikytas neįleisti komunistų kalbėti šios valstijos universitetuose.

Dabar pažangesni studentai suskubo ruošti prakalbas komunistų kalbėtojiui. Jie sakė, nesitenkina kas jiems sakoma ir komercinėje spaudoje rašoma apie komunistus. Jie nori girdėti pačius komunistus aiškinant komunizmą.

Tai svarbus laimėjimas žodžio laisvės universitetuose.

DIDŽIOJO "LIETUVIŲ KALBOS ŽODYNO" LEIDIMO REIKALAI

Liepos 2 dieną Vilniaus "Tiesoje" įdėtas Juozo Kruopo pranešimas apie didžiojo Lietuvių Kalbos Žodyno leidimo reikalus. Jame tarp kitko sakoma:

Kapitalinio lietuvių filologijos veikalo — didžiojo "Lietuvių kalbos žodyno" rengimas ir leidimas žymiai paspartėjo. 1966 metais buvo išleistas žodyno VII tomas, atspausdinti visi VIII tomas, rengiami IX ir X tomai. Seniai išsibaigus "Lietuvių kalbos žodyno" pirmųjų dviejų tomų, parengtų dar buržuaziniams laikais, tiražui, išliko reikalus paruošti naują jų leidimą, kad žodyno vartotojai galėtų įsigyti žodyno pradžių, sudarytą taisyklėmis, principais, kaip ir tarybiniais metais parengtieji tomai (III—VIII ir tolimesnieji).

Išleista iš spaudos naujai parengto žodyno I tomas, o antrasis pasirodys knygynuose kitais metais.

Ruosiant naują žodyno I ir II tomų leidimą, pagrindu buvo paimitas senasis jų tekstas. Jis papildytas naujais žodžiais, iliustraciniais pavyzdžiais ir gausia frazeologija.

Papildymai padaryti gana žymūs, nes žodyno kartoteka nuo 1941 metų iki šiol padidėjo pusantro milijono kortelių ir kasmet vis pasipildo keliasdešimčia tūkstančių žodžių ir sakinių, užrašytų iš liaudies kalbos, grožinės literatūros, spaudos ir kitų šaltinių. Šia proga pažymėtina, kad nemaža naujos medžiagos pateikia periferijos žodžių rinkėjai, ypač mokytojai. Skatindami juos ir kitus kuo daugiausia rinkti medžiagą žodynui, norime atkreipti dėmesį į tai, kad būtų užrašomi ir paprasčiausi žodžiai, ypač priešdėliniai veiksmažodžiai.

Anglijoje pradėtas spausdinti visų knygų, išleistų Vakarų Europoje, katalogas.

Katalogas bus apie 13 milijonų pavadinimų, jį sudarys 660 tomų po 700 puslapių Darbas truks 12 metų.

Korsikos pakrantėje rastas butelis su rašteliu: "Pardėkite mums, esame kalnais Sardinijos piratų mažoje salelėje, kurios pavadinimo nežinome".

OPIUMAS IR AMERIKOS KAREIVIAI

Pranešimai iš Vietnamo pasakoja, kaip plačiai ten tarp amerikiečių kareivių yra išsiplatinęs opiumo naudojimas. Bet dabar sužinome, kad tais nuodais nuodijasi ir tie kareiviai, kurie Vietnamo nėra pasiekę, o gyvena čionai militarinėse bazėse.

Viena iš didžiausių militarinų kempijų Jungtinėse Valstijose yra Fort Hood Texas valstijoje. Joje nuolat laikoma 35,000 kareivių. "New York Post" (liepos 15 d.) atspausdino Nicholas Von Hoffman korespondenciją apie situaciją šioje kempijoje ryšium su vartojimu "marijuanas" ir kitokių rūšių opiumo. Korespondentas, matyt, turi savo rankose neužgincijamus faktus, jeigu taip atvirai rašo apie opiumo biznį šioje kempijoje.

Pripažįstama, kad daugiau kaip 75 procentai kareivių naudoja šiuos nuodus. Juos kempėje platina daugelis agentų — platina slapta ir beveik viešai. Aukštieji pareigūnai bando užstoti kelią, bet pasirodo bejėgiai. Kadangi ir militariniai policininkai vartoja opiumą, tai negalima tikėtis, kad jie padėtų rimtai kovoti prieš jo vartojimą. Opiumo pardavinėtojai daro riebų biznį. Pav. Mekikoje už "marijuanas" svarą šinkorius užmoka gal 30 dolerių, o čia Fort Hood kempėje už svarą gauna nuo \$50 iki \$90.

Ispanijos viešbučio savininkas atsakė svečiui, norėjusiam apsigyventi su savo šunimi: "Iki čiol dar nebuvome atsitikimo, kad šuo pavogtų šaukštą arba šluostytę letenas ir užuolaidas. Bet, niekada dėl jų kaltės nebūna užpilti vandeniu vonios kambariai. Su malonumu laukiu Jūsų šuns".

Anglijoje pradėtas spausdinti visų knygų, išleistų Vakarų Europoje, katalogas.

Katalogas bus apie 13 milijonų pavadinimų, jį sudarys 660 tomų po 700 puslapių Darbas truks 12 metų.

Korsikos pakrantėje rastas butelis su rašteliu: "Pardėkite mums, esame kalnais Sardinijos piratų mažoje salelėje, kurios pavadinimo nežinome".

IŠ LAIŠKŲ

1968 m. liepos 17 d.

Laisvės Redakcijai

Sveiki! Pas mus jau karšta. Bet ir pas jus, manau, karšta vasara. O darbas visgi turi eiti.

Parašiau straipsniuką, jei tinkamas—dėkite į "L."

Ir mūsų Lietuvių Socialio Klubo darbuotojai mažėjančia — amžius veikia visus. Bet pasauliniai ir mūsų šalies įvykiai tokie dideli ir įdomūs, kad akstina susidomėti ir veikti.

LLD kuopos veikloje jau keliame mintį parsikviesti lėtvę į Floridą, kai ji grįš iš Lietuvos. Manau, kad ji bus kupina įvairių įspūdžių ir nių.

Linkėjimai Jums visiems geros sveikatos ir ilgiausių metų.

Draugiškai,

V. Bovinas

Miami, Fla.

—:—

Vilnius, 68.VII.11

Pats aš esu jau sveikėnis. Pradedu darbuotis, nors gana iš lėto. Šie metai man netikę. Gal dar pasitaisy.

Vakar gavau "Šviesos" žurnalo š. m. 2-rą numerį.

Nepagrįstas protavimas

"Sandaros" Nr. 27-tame p. Mykolas Vaidyla savo bruožuose rašo be jokio pagrįsto supratimo kas šiandien vyksta Tarybų Lietuvoje. Tik mažiausio supratimo nežinantis apie savo gimtinę gali taip rašyti.

Būtent: "Esą dabar sovietinėje Lietuvoje, vadovaujant Dr. Kostui Korsakui, ruošiamas Lietuviškas Žodynas. Aštuoni tomai, nuo A iki O jau išleisti. Likusieji 7 bus užbaigti iki 1980. Taip, iki to laiko, kai visi lietuviški žodžiai bus sutalpinėti į tuos 15 tomus, tai gyvųjų lietuvių žodžių nebeliks nei mokyklose, nei viešose įstaigose, nei dirbtuvėse."

Nėra vienas Vaidyla, kuris taip nepagrįstai ir šlykščiai protauja, klajoja ir sapalioja. Visi "veiksniai," priskaitant ir Vaidylą, gerai žino, kad lietuvių emigrantų vaikai JAV po kelių dešetų metų tarp savęs nekalbės lietuviškai ir neįsiskaitys lietuviškos spaudos. Čia kaip tik Amerikoje lietuvių kalba ir daina pasmerkta mirti. Daug turime pavyzdžių. Kur vokiečių, norvegų, danų ir kitų tautybių kalbos girdimos jų susirinkimuose ir šeimyniškos sueigose?

Ištautėjimas ir praradimas lietuviškos kalbos Lietuvoje nėra įmanomas, ir tas niekada neįvyks. Lietuvių kalba Tarybų Lietuvoje bus gyva ir dar tobulės. Tūkstančiais knygų yra spausdinama kasmet: šimtais skirtingų laikraščių ir žurnalų plinta kas mėnesį savaitė ir diena tarp lietuvių skaitytojų.

Paimkime pradines, vidurines ir aukštąsias mokyklas. Jose mokiniai privalo mokytis lietuvių kalbos. Pavyzdžiui, Vilniaus Universitete yra lietuvių 83%, rusų, lenkų 2 procentai ir rašo 6 procentai kitų tautybių studentų. Vilniaus Universitetas turi lietuvių kalbos

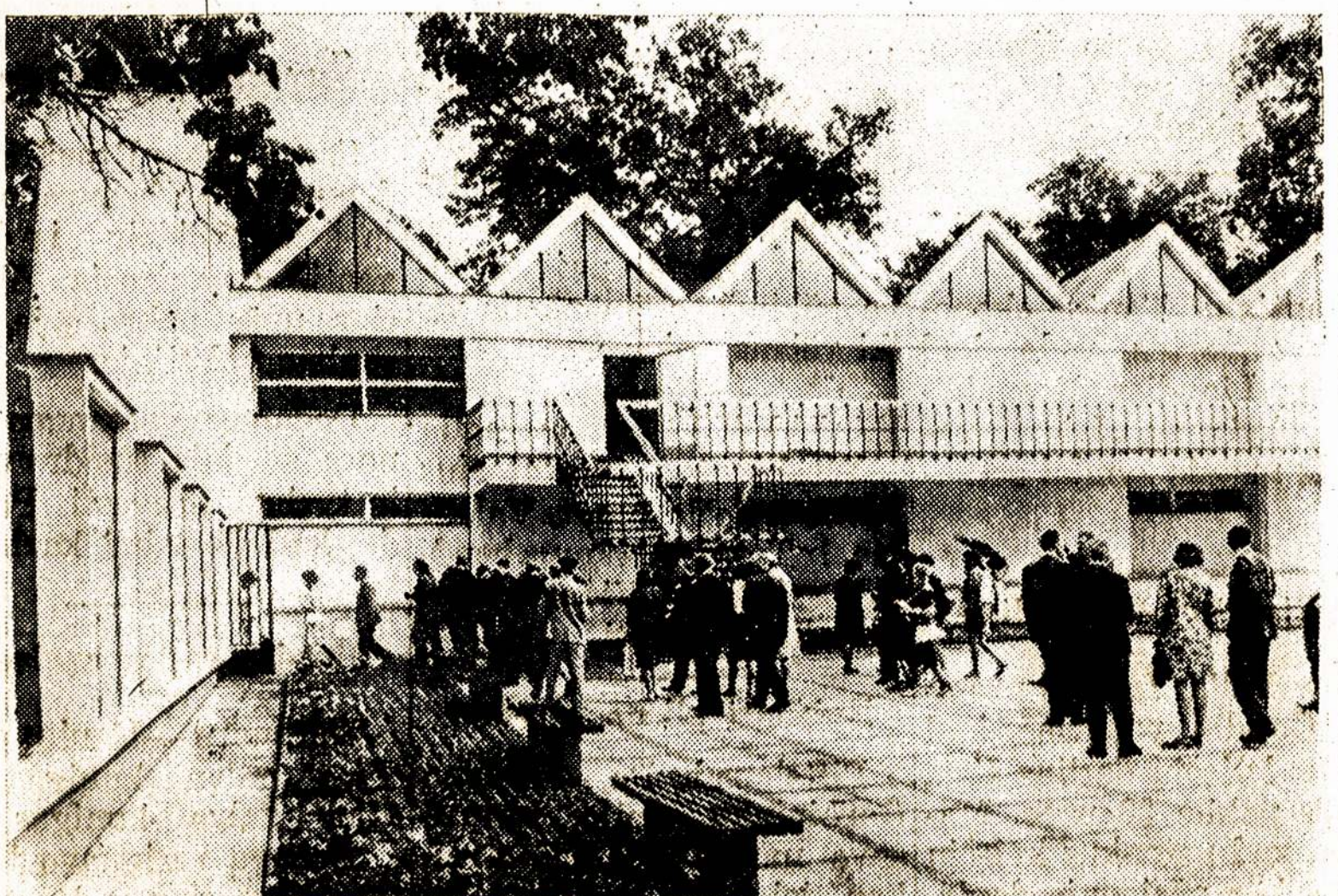
Jame daug labai įdomios medžiagos, itin patiko Baraniko straipsnis ir Gūs Hall kalba. Iš jų daug gerų ro sužinojau apie Martyną Liuterį Kingą. Įdomiai skaitosi Dr. A. Petrikos pasakymas "Iš netolimos praeities." Čia irgi daug naujo sužinai žmogus. Dėmesį patraukia ir R. Šarmaičio išsamus straipsnis "Profesorius Bronius Pranskus." Tik čia įkliuvo nelabai maloni klaida: prie straipsnio pridėtas ne prof. B. Pranskas, bet rašytojo Vinco Žalio portretas. Ši klaida, manau, įvyko todėl, kad B. Pranskus savo laiku pasirašinėdavo Žalio slapyvardžiu, o tarp Žalio ir Žilio labai nedidelis skirtumas. Reikėtų gal kaip nors ištaisyti.

Tuo baigu. Linkiu Jums geros sveikatos, sėkmės visuose darbuose. Kai sustiprėsiu ir šiek tiek apsidaužysiu su labiausiai degamais darbais, būtinai parašysiu "Laisvei." Net nebegrąžu, kad taip mažai besirodau jos puslapiuose.

Nuosirdūs sveikinimai visiems bičiuliams Niujorke.

Jūsų

Juozas Baltušis

Varšuva. Pirmasis Europoje plakatų muziejus.

DANUTĖ KADŽIULYTĖ

KELIAS

„Buvo laukimas — dienos, valandos, akimirka, kai erdvė dviejų takas vėl atsirėmė Vilniaus žemę. Ir senkantis laikas salės tyloje. Jį stabdė slopus žingsniai, mylinčios rankos klojo aukštumą iš gėlių. Stabdė atsiveikiniamas — bežodis, širdimi, ir muzika — skaudė, kaip likimo skundas. Laikas išėjo. Ir nurimo mieste įdėjimas. Tūkstančiai žmonių išėjo į gatves. Palydėti. Nes liudės, jo netekus, išsklidu tūkstančiais skeveldrų...“

Nusipelnęta meilė

Taip lydimi žmonės labai mylėję kitus. Ir tuo brangė reginys lieka atminties, kai galvoji: kokia kaitrė turėjo būti jo meilė, spindėjusi Lietuvai per nuotolių ir metų prarajas, kokia pavari turėjo būti jo draugystė. Menam jo skaudžiai mintį, kad išveivijai ryšys su Lietuva „gyvenimo ir mirties klausimas“. Nijorkas daugeliui mūsų atrodo davos savas: ten laukdavo Rojus Mizara. Gerbiamą jo nuveiktą darbą, apėmusį didvyrio išvermę, meninį talentą ir didį žmoniškumą.

Atmintis suglobė daug šviesių pavyzdžių, daug akimirkų iš jo viešnage Lietuvoje. Štai jis rašytojų tarpe. Redakcijoje. Štai — prie Kauno marių, kalbasi su menininkais, klausosi dainų. Graudžiai tąsyk atsisveikino su jaunimu, lyg išsinešdamas su savimi tik ką skambėjusią legendą apie milžiną. Ne, negalvojo, nenujautė jis, kad šiandienos Lietuva, jo gimtinė ir jam — didžiam tautos sūnui — kaip amžino poilsio vietą išrinkęs kalvą, nuties patulį smėlio taką į viršūnę. Kad garsės ta vietovė galinga šaukiančia jėga.

Žmonės iš visų pašaukimų...Lėtai slinko keliu į ilgą plieninę juosta — mašinų virtinė. Pagerbdami gedulingą eisena, sustojo kelio pakraščiuose keliavę priešais. Lydinčiųjų tarpe — partijos ir vyriausybės vadovai, rašytojai, dailininkai ir muzikai, žymūs mokslininkai ir studentai. Lydėjo chorai ir orkestras.

Ir taip pat lėtai, lyg ramūs, sustingę paveikslai, lydėjo jį žalieji gamtovaizdžiai. Vilniaus priekalvėse, pro skaidrių beržų šydus dairaisi tų vietų, kur, žinia, buvo jo taip mylimos, taip branginamos. Jau ir Dūkija. Atokiau sužybsi Merkys. Tik nėr jo senvagių — užklojo pievos. Vėl pušynai — lyg neapripiama miško arfa. Tokiuose gaudžia vėjo muzika, blaško nesudrumstą tylą. Ar ne šis ošimas sapnuojasi, kaip mini vienas eilėraštinis, tėvynę palikusiemis? O šūviai Tenelanko jie sapnų. Tenežino jų šie miškai, jau teikė priebloštį partizanams.

I kelią žvelgia Pirčiupio Motina. „Buvo kaimas ir kaimo nebėr“ — taip lėmė fašizmas. Kaimas prisikėlė... Vėl ieško akys — ežerų, prie kurių visada sustodavęs rašytojas. Štai ir Daugų veidrodinės platybės.

Link Juodžio kalno Pakelėje kūpo pirkios Syra sodrios alyvos. Jau

krenta obelių žiedlapiai. O į šį seną sodą — į Makniūnų dvarietę — jis atbėgdavęs vaikystėje kas rytą. Ir po daugelį metų, čia apsilonkės, atpažino senus medžius. Prie vartų stovi žmonės. Žmonių srautas juoduoja kelyje. Ir iš tolo matosi minia — visi, atskubėję laukti brolio aukštam Juodžio kalne.

Tai gimtos vietos Savilionių. Čia jo žinotas kiekvienas slenkstis, kiekvienos durys, nors Lietuva nedaug kartų aplankyta. Vis užėdėdavo. Vis ieškojęs praeities bendraamžių, kurių likimais emėsi pratesti knygoje. Norėjo pažinti ir šiandienos jaunystę, nes kurybą pramatė jos ateitį...

Kaip oras, kaip šviesa Išklmėse buvo tarti kilnūs žodžiai apie didžią asmenybę, apie kūrybą, veiklą, darbą. O jis pats minėjo tai labai retai, nes visa atrodė, kaip būtina reikmė, kaip oras, kaip šviesa. Štai kaip kalbėjo dieną, kai Lietuva jį, pirmąjį iš išeivijų tarpo, pavadino liaudies rašytoju: „Tolydžio klausiu save: jei žmogui neskiriam jokia specialiai pagarba už tai, kad kvėpuoja oru, kad naudojasi saulės šiluma ir šviesa, tai ar reikia specialiai pagerbti už tai, kad jis, gyvendamas tam tikru metu ir tam tikromis sąlygomis, šį tą atlieka literatūroje, žurnalistikoje bei visuomeninėje veikloje?“

Rodos, taip nesenai, ruošiant šventinį numerį Spalio 50-mečiui, paprašėme, kaip buvome įpratę, jo pamaramos. Straipsnį gavome. Rašytas dieną prieš mirtį. Jis pasiekė mus po to, kai jau buvo atskubėjęs nelaimės balsas. Lydėjo mažas laiškelis: „Dirbame daug. Šiomet atostogu, atrodo, negausiu. Bet tai nieko...“

Tie žodžiai vis gelia sąmonę, kaip priekaištas, ar mokam taip dirbti mes? Ir taip, kur pažvelgtum, didesne ar mažesne dalimi jis apdovanojo mus erdvesniu pareigos ir išvermės supratimu.

Apie kurį tik svajoti tegalėjo

Girdžiu dzūkuojantį balą kalvos šlaite. Kažkas pusbalsiu vardina knygas. Vieną, antrą, trečią. Taip jau yra — iš tikro jo gimtoji Lietuva „pakilo į tokį aukštį, apie kurį geriausiai tautos sūnūs ir dukros tik svajoti galėjo“. Ir naujose baltose gyvenvietėse, ir senosiose sodybose gyvena knygos. Ir jo jų tarpe.

Rašytojas kukliai tikėgoji, kad nors viena jo knyga pasiektų Tarybų Lietuvą. Čia jį išleista vienuolika. Ir srūva iš jų nutolusios šalies vaizdai, mažai pažinti, daugiau vaizduote nujausti. Ir kaip vasarvidžio giedra aiškėja jose nepavargstantis rūpestis svečia dalia, tas platus susimąstymas apie žmogišką lemtį. Puslapiuose vis ta pati kryptis — laimės ieškojimas. Vingiu, staigių posūkių radiniai ir kryžkelių nerimas. Svetimumo jausmas, kuriuo dera didžiulis, — svetimumas išnaudotojų klasei, ir brolybė, vienijanti su darbo žmogum. O baigmių min-

tis, užsklendus knygą, ragina suprasti, kad laimė yra jaustis tikru žmogumi, ir jos siekiama kovoje.

Tokia buvo skurdio valia

Šios vietos suglobė jo vaikystės vasaras. Ir anksti atvėrė baugią sodybų lemtį — emigracija. Išvykti — tokia buvo šykščių smėlynų valia. Kaip tragedija ji palytėjo kone visus čionykščius kienus.

Tokios šeimos atrodė kaip medžiai — nukapotom šakom, be viršūnių. Medžiai junta skausmą ir neataugina šakų. nugenėtos šakos — miršta. Žmogus išmoko grumtis, išmoko ieškoti šaknų kitų žemė. Bet mintys, jausmai vis tiesdavosi atgal, per vandenyną, siekiami gimtosios žemės stiprybės.

Rojaus Mizaros rūpestis tais ryšiais su Lietuva, jo nerimas dėl nacionalinių brolių išlaikymo yra didžio humaniško ir patriotinio padiktuotas rūpestis tautos dalies likimu.

„Aš tik galvoju, tik baiminuosi, kad mano tauta, pakilusi į aukštą gyvenimo lygį, nepamirštų mūsų, savo sūnų ir dukterų, išblaškytų plačiajame pasaulyje, trokštų, kad tarp Amerikos lietuvių ir jų motinos Tarybų Lietuvos kultūriniai ryšiai tvirtėtų, kad Lietuva padėtų mums ilgiau išlaikyti tautinę gyslelę, kuria tebeirakuluotų lietuviškas kraujas“, — rūpinosi jis.

Jeigu šiandien galėtų pažvelgti į minią žmonių Juodžio kalno šlaituose, jis įsitikintų — nepamiršo ir nepamirš.

Čia suėjo žmonės iš tolimų miestų ir miestelių, iš kaimų. Ir bene visi — iš šių vietovių. Štai senukas su smuiku. Iš kaimo kapelos. Žiūri susimąstęs į tolumą. Gal jo akys regė anų laikų vaizdinius? Grubus delnas nubraukia vyriškos asarų. Verkia moterys. Ir, rodos, jauti, kaip gimsta tokią akimirka širdį veriančios raudos.

Aš apkašyčiau tą platų kelelį. Katruo mano sūnelis pareitų, Jovaro šakelė, Darželio kvietkelė, Oi, tai ištiestau Plonom drobelėm, Savo sūnelio lauktau!..

Lietuva sulaukė sūnaus

Jo kapas nūnai žvelgia į gojelį, anapus kelio — ten palaidoti tėvai. Mato beženklių ir taip brangią vietą įkalnėje, kur buvo jo gimtųjų namai. Ir tris ežerus brolius, mėlynuojančius kišvotoj kalno pusėj. O prie paminklinio granito eina ir ja-

eina žmonės. Nesuskaičiuojama vainikų galybė. Vairkai kloja neužmirštuoles. Žalią rūtų puokštelę paliečia jam gyvenimo ir darbo draugė Ieva Mizarienė. Ir gaubia gėlės rūstų akmenį, kyla vis aukščiau — iki plokštės, uždengusios urną akmens angoje. Plokštėje užrašas „Liaudies rašytojas...“

Žvelgi į tą pagarbos eiseną ir negali atitraukti akių. Ne, niekada čia nebuvo žiedai, niekada akmuo nebus vienišas. Vis šauks ateivį baltas smėlio takas, nes neišmatuojama žmonių ištikimybė ir meilės trauka.

Nutilo vyturys, įsikūres kažkur čia pat, kalne. Palši debesys — liūdni, nejudami gimtosios žemės stiprybės. Vakarėj pusėj išsklido rausvas švststėjimas. Dzūkiška saulėlaidas. Ne dangoraižių plokštumas. ne apirūke kamina, ne siūbuojantys laivų korpusai — pušynų viršūnės čia išlenkia horizontą. Lyg tamsžaliai kuorai.

Prošal veda kelias. Ten skubėjimas. nerimas. O viršūnėje — kilni tyla. Bėgs laikas. kils į saulę pušynai — tie jaunučiai medeliai, vos regimi atšlaitėse, ir vėjas užgros jų kamienais. Ir priedos pavasariais vyturys. Kukulius kaip žemės ūrums. Kalva — aukščiausia apvinkėse — pirmoji pasitiks aušrą...

Režisierius apie naują filmą

Lietuvos kino studijoje pradėtas filmuoti naujas lietuviškas meninis filmas „Kai aš mažas buvau“. Scenarijaus autoriai I. Meras ir A. Araminas (sukūres menines kino juostas „Naktys be nakvynės“ ir „Susrask mane“). Štai ka pasakojo filmo režisierius-statytojas Algis Araminas: —Nufilmuoti pirmieji kadrai. Kur jie nuves... Norėčiau, kad filmas, kurio herojai — aštuoniolikmečiai jaunuoliai, užfiksuotų tuos gyvenimo momentus, kai mums visiems medžiai yra labai dideli, o laukai labai platūs...

Pagrindiniai vaidmenys patikėti Vilniaus 23-iosios vidurinės mokyklos abiturientui L. Kriščiūnui ir Valstvinės konservatorijos aktorinio fakulteto studentei J. Kavaliauskaitei.

Europiečiai gyvena ilgiau, negu amerikiečiai. Gydytojų nuomone, amerikiečiai per mažai vaikščioina į ją.

Politikos ir religijos „nelieskime“!

Dažnai girdime išsitarimus „politikos nelieskime“, „religijos nelieskime“. Matoma, politikieriai nori tik sau turėti teisę kalbėti apie politiką, kaip dvasininkai tik sau savinasi teisę kalbėti apie religiją. O mes visi gerai žinom, kad mūsų visų gyvenimas labai tarpinai susijęs su politika. Ekonominės sąlygos nustato mūsų protavimą, ir iš to gimsta politika.

Nekalbėti apie religiją gal ir būtų galima, jei galėtumėm gyventi be „žinios“, be kultūros, be norėjimo žinoti apie praeitį, apie šalį, tautas, žmones.

Dievai atsirado labai gilioje senovėje, kada žmonės gyveno labai žemame lygyje; niekas negalėjo sau išsiaiškinti, viskas atrodė tik tik stebuklai. Gamtos jėga nebuvo žinoma, gamta nebuvo suvaldoma, kaip šiais laikais. Nieks nesiruošė skristi į Mėnulį. Apie kitas planetas ir saulų sistemą nebuvo nuovokos. Žemė tais laikais buvo plokščia ir turėjo kraštą, nuo kurios buvo galima nukristi ir nugaruoti į bedugnę.

Mokslas šiandien, viską išsiaiškina tikrais faktais ir įrodymais. Religija keičia tą seną nuomonę apie pasaulio sutvėrimą, kaip iau keičia ir apie daug kitų dalykų, nes jau ir senos bobutės nebeuori tikėti į seno supratimo aiškinimą apie dievus, dangų ir pėklą.

Na, tai, apie ka tada reiktų žmonėms kalbėti, jei ne kalbėti apie mus pačius, apie mūsų gyvenimo papročius. O tikėjimas-religija ir yra žmonių papročiai. Jau ir tas įrodo religijos netobulumą, kad ju tiek daug yra. Jei religija būtų savaimi tikra, teisinga, nuo dievo skirta-duota, tai ji būtų tik viena, o ne desėtkai jų. Tvirtas pastatas arba tvirtas medis „vėjo“ nebebijo, o tik silpnas nebegali prieš „vėją“ kritiką atsilaukyti.

Faktais yra paremta nuomonė, kad religingi žmonės apie religiją mažiau žino, negu netikintieji, nes netikintieji studijavo moksliskus padavimus apie gamtą, žvaigždynus, erdves, tai tikėjimui į dievus nebelieka pas juos vietos.

Ar religingi žmonės studijuoja apie žemę ir žmogaus atsiradimą ant jos? Ne. Dvasiški vadai-kunigai užgina tą daryti. Sako, „neskaitykite bedieviškų raštų... neskaitykite biblijos, nes jūs jos nemokėsite teisingai suprasti“. Tikra ne-

laimė: religijos sekėjai nemokės suprasti to ką jie tik! Tikėjimas yra tas, kas nežinojimas, ir todėl sunku tikėjimą - religiją apginti prieš kritiką, ypatingai prieš mokslą. Kas remiasi mokslu, tas negali būti tikinčiu ir senovines pasakas.

Tikintieji sako: „Tikėjimas blogo nemokina, o dievas yra“. Apie tokio dievo būvimą, kokį aiškina jau visą eilę mums žinomų religijų, galėtų tikrinti tik tas, kuris mažai žino apie religinius papročius ir kiek kartų jie keitėsi, o jie keitėsi labai daug kartų. (Ir dar keičiasi) Romoje nustatytomis gairėmis.

Kaip dzūkų vaikas atsirakino duris į pasaulį

Jau vėlus vakaras. O Juozas Čyžius vis vaikščioja po kambarį, rikiuoja pasienyje dar dažais tebekvepiančias drobes.

— Mylėjau ir myliu gimtinę. Tik žagrės nemėgau. Sunki ji buvo varganose dzūkų žemėse. Tėvukas — kaip titnagas. Visus varu į lauką gindavo. Kad artojų giminė neišnyktų. O mane kiti arimai traukė.

...Žvelgiu į drobę. Ir pats į Dzūkiją skubu. Paklausti dainingos kalbos, pasėdėti už baltai nugarmdyto stalo, tulpėmis, žvaigždėmis ant kuparų dangčių pasigėrėti.

Kas gyvena už šios trobos, sukirstos iš storulių eglių. Kas girgždina sniegą, brisdamas į klotimą? Kas ateina į šulinį vandens?

— Tai Užupiai. Senas kaimas netoli Alytaus. Šioje troboje gimiau, augau.

O čia vėl žiemos peizažas. Nugrimzdo į baltą pusnį peršalusios tvoros. Melsvi šešėliai ant tako. Stovi apsnigta klėtėlė su raižyto mis senapušės durimis. Žiemos pasaką sapnuoja.

— Mėgstu žiemą. Jos byla. Sniego patalus. Todėl daugelyje mano darbų — žiemos vaizdai, — aiškina Juozas Čyžius.

O drobės kviečia į Užupį, — prie Alovėlės krantų į Senųjų Verkių kampelį. Juozas Čyžius keliavo Ratnyčėlės krantais. Plaukė Nemunu. Žingsniavo parugėmis ties Švendubre netoli Druskininkų. Matė saulės spindulių pabudintą garšųjį Raigardą slėnį. Kopas ir Naglio kalną. Žvejų kaimelius, sniego užneštą gotišką bažnytelę prie Nemuno Zapyškyje.

Keliavo jis po Krymą, Kaukazo kalnus, Vaikščiojo Vroclavo, Varšuvos gatvėmis. Sėdėjo prie namelio su čerpiniu stogu, kur gimė Šopenas.

Lentynose — šimtai knygų. Šūsny fotografijų... Vaikai džingūs, šviesiaplaukiai, ir lazdynų žirginėliai žydrėje padangėje; senutės; pirmasis pasimatymas prie Katedros sienų, gėlės. Daug gyvenimo puslapių užfiksavo J. Čyžiaus fotoaparatas. Jo fotografijos eksponuotos įvairiose parodose...

Kas jis? Dailininkas, kebliautojas, fotografas? Ne. Vilniaus šlifavimo staklių gamyklos darbininkas. Jo darbas ne lengvesnis už ju-

Ar keičiasi vien tik Romos katalikų tikėjimas? Ne. Keičiasi ir kitos sektos, bet, kadangi Romos katalikų buvo toliau atsilikusi nuo progreso, tai šiuo metu laiku ji žymiau keičiasi, kad pasivyti, susilyginti su kitomis, kurios yra daug nuėjusios į priekį, į progresą.

Kas verčia tą daryti? Tikinčioji publika, tikinčioji visuomenė. Šiandieniniai įvykiai religiją numaskuoja ir parodo visišką neugybę prieš visų žmonių akis, ir parodo, kaip iki šiol religija neteisingai aiškino apie dievą ir visuomenės santykiavimus čia ant žemės. Apgaulingai tikrino, kad klasių pasiskirstymas į turčius ir vargšus esanti dievo valia.

Dzūkėlis

velyro, jis vienas geriausių Lietuvos šlifautojų. Ne, šia neapseisi be žmogaus, menininko iš prigimties gabumų: šlifuojamos detalės mikronų tikslumu. Šimtus jų lieti J. Čyžiaus rankos. Daug nagingo žmogaus širdies idėja į šlifavimo stakles, kurios dirba Suomijoje, Švedijoje, Japonijoje, Italijoje, Irane, Indijoje, Irake. ...žiūriu į giedrumą, tēviskės grožiu tryštančias drobes. Ir galvoju: dzūkų vaikas atsirakino duris į platųjį pasaulį.

Leonardas Grudzinskas

AFORIZMAI

Istorija kuriama ne pagal skubantį, o pagal nevaliojantį laikrodį.

Blogas oratorius visų pirma begėdis: jis gaisina laiką tūkstančiams žmonių ir dar tikisi apلودismentų.

Valia — slėgis, kuris mažina tuštumas žmogui.

Kai priekonio daugiau, negu patiekalo, prieš paragaudamas pagalvok.

Pigiausioji šventė — darbas. Sėklos nepeikia žiemos: joms reikalingas pavasario ilgesys.

Akimirka — slenkstis. Gal todėl tiek daug neryžtingų žmonių?

Kas turi pažinimo sodą, tas įsteigia sulčių fabrikėlį.

Jei būtų juokdary mokykla, ją lankyty net karaliai.

Bendra moterų ir vyrų klaidas. Neteik originalo, mes ieškome kopijos.

Kuo brangesni kvepalai, tuo siauresnis flakono kaklas.

Krokodilas: „Pasakyk, kiek turi dantų, ir aš pasakysiu, kas tu.“

Protingas žmogus kiša rūpestį į kairiąją kišenę, o pinigų į sveikąją.

Iš visų skaičių galingiausias nulis: jis lengviausiai prirašomas.

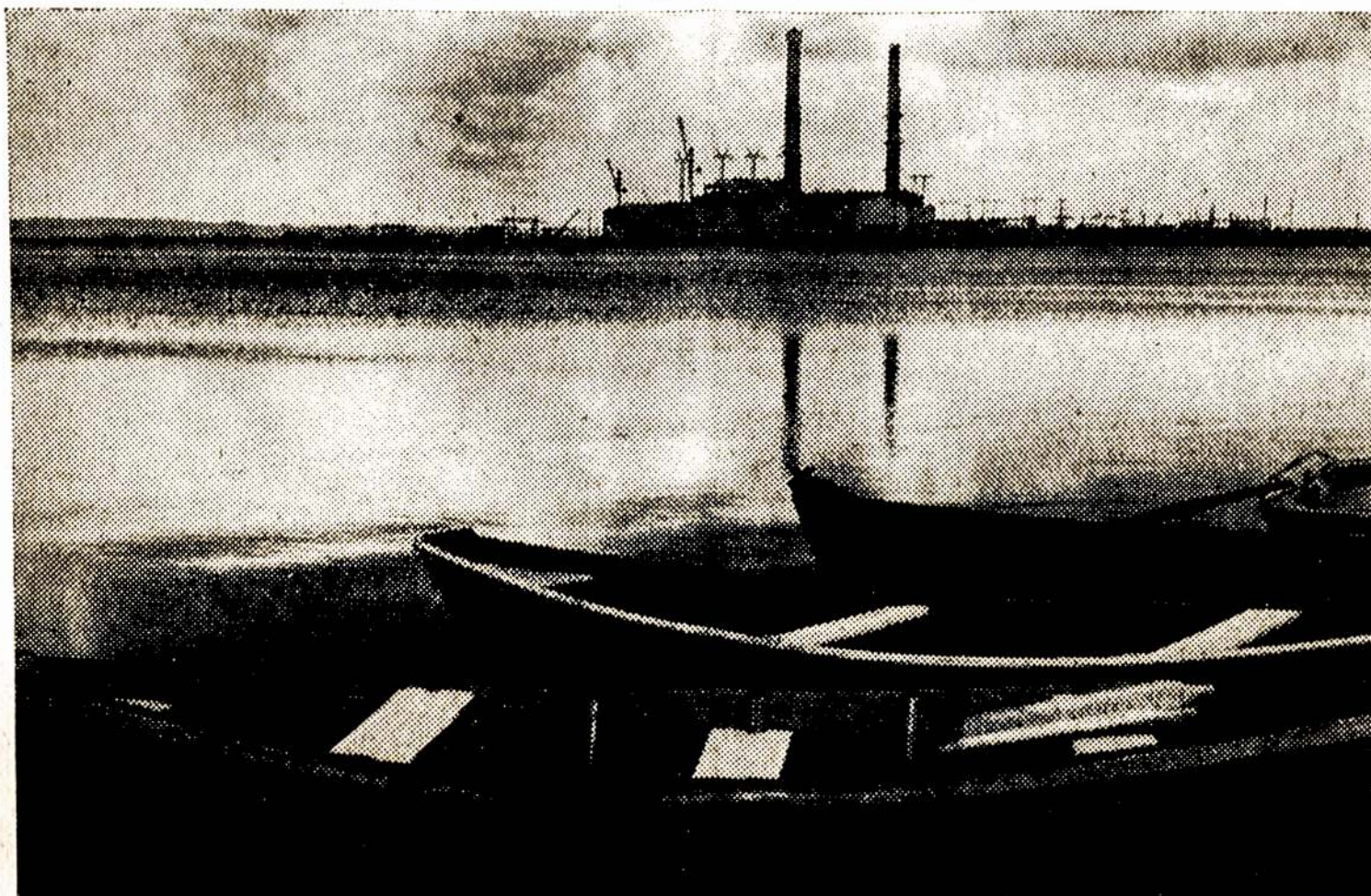
Rodydamas špygą kišenėje, pasitikrink, ar kišenė nekliaura.

Net jei gyvenimas patogus kaip lifas, vis tiek tenka išlipti.

Kai kada kelio ženklams išleidžiama daugiau pinigų, negu kelio taisymsi.

Vytautas Karalius

Anglijoje sukonstruotas prietaisas, automatiškai pasirašantis pagal duotąjį parašo pavyzdį įvairiausius dokumentus. Jis per valandą gali pasirašyti 350 dokumentų.

Elektrėnai. Vaizdas į elektros jėgainę. J. Juknevičiaus nuotrauka

MISLINČIUS

Inkvizicija ir žydų persekiojimas Portugalijoje

(Pabaiga)

XIV-XVI amž. Portugalijoje beveik visi gydytojai ir vaistinininkai buvo žydai. Kurstytojai šį faktą panaudojo savo propagandai, būk žydai sąmoningai nuodiją "gojus." Jie reikalavo popiežinės inkvizicijos. Karalius ir jo žmona tam pritarė, tik jo ministras vis dėsė. Tačiau karalius ne snaudė; jis ieškojo priežasčių, kurios moraliai pateisintų jo užmojų. Jis persikvietė iš Kastilijos žydų perkrikštą Henriką Nuseną, kurį jis pavadino "Firma-Fe" (tvirtas tikėjimas). Šis patolo giskas tipas gaivališkai neapkentė savo tautiečių ir už gerą atlyginimą tarnavo sadistui Kastilijos inkvizitoriui Lucero, nukankinusiui daugybę Ispanijos žmonių. Nusesas prisistatė karaliui su aukštomis katalikų dvasininkijos rekomendacijomis, tapo jo šnipu ir provokatorium. Jis, pildydamas savo pono įsakymus, įsiskverbė į perkrikštų šeimas, simuliuodamas Mozės garbintoją, ir ką tik nūgirdamas ar pastebėdamas pranešinėjo karaliui. Pagaliau žydai jį išsifravo (atidengė) kaip Jono III šnipą ir užmušė. Jo užmušėjai buvo du perkrikštai, tapę vienuoliais-kunigais. Zandarai juodu sugavo, nukirto jiems rankas, pririšė prie arklių vankio gatvėmis ir po visa to — pusgyvius pakorė. Gi provokatorių Nusesą popiežius padarė "šventuoju" ir "kankiniu".

Sis incidentas davė inkvizicijos šalininkams naują pasipirtį reikalauti jos įvedimo. Jie be atodairio niekino žydus ir reikalavo jų kraujo. Įkarščio zenitas buvo pasiektas 1525 m., kai suagituota Lisabonos tamšųnų gauja naktimis terorizavo savo piliečius: juos teisė, mušė, kankino, degino. Šias neraliuotų fanatikų gaujas karaliaus valdžia laikė "viešosios opinijos štojomu" ir darė savas išvadas.

1531 m. Portugalijoje įvyko žemės drebėjimas. Ir šią gamtos fenomeną kunigai išnaudojo antisemitinei propagandai skieisti. Jie skelbė, būk tai esanti "dievo rūstybės" apraiška už perkrikštų nuodėmes; jie organizavo pogromus. Tais pačiais (1531) metais, pop. Klemensui VII laiminant, buvo formaliai įvesta Portugalijoje inkvizicija, su visomis jos pasekmėmis. Buvo panaikintos net ir tos menkos privilegijos, kurias 1507 m. žydams buvo davęs karalius Emanuelis ir kurias pats karalius Jonas III buvo patvirtinęs. Dabar į tai neatsižvelgta, visa tai pamiršta. Vyriausiojo inkvizitorium karalius paskyrė savo nuodėmklausį pranciškoną Diogo da Silva, kurį popiežius patvirtino.

Du šunes riejas dėl kaulo

Tačiau karalius norėjo išsiderėti iš popiežiaus kaip kūrinių nuolaidų — privilegijų, kurias buvo davę katalikiškiems Vokietijos ir Ispanijos karaliams popiežiai Sikstas IV ir Inocentas VIII, būtent, kad inkvizitorij pasmerktieji turėtų teisę apeliuoti į karalių, o šis — už gerą pinigą — galėtų juos

amnestuoti. Tą prerogatyvą savinasi popiežius, nes ir jis ten numatė saugą pelno šaltinį. Ši koncesija tai buvo kaulas gerklėje dėl kurio ilgai tāsėsi karalius su popiežium.

Portugalijos inkvizitoriai mokėsi Ispanijoje, kur fanatizmas lenktyniavo su veidmainyste, simonija, korupcija ir paleistuvyste. 1532 m. birželio 14 d. buvo paskelbta oficialiosios inkvizicijos įkurtuvės su bažnytinėm procesijom, iškilmingom mišiom ir kitom religinėm puošmenom. Karalius, kunigai, vienuoliai ir visi klerikalai nesitvėrė džiaugsmui, kad atėjo jų seniai lauktoji diena!

Dėl inkvizitorij galios ir pasmerktųjų apeliacijos teisės karalius ginčijosi su pop. Klemensu VIII iki pastarojo mirties. Mat, jis (popiežius), pasaulio žydų pinigais papirktas, 1533 m. išleista bule atleido nuo bausmės nemažą skaičių nuteistų perkrikštų. Karalius tam pasipriešino, nes jis negavo tų pinigų dalies. Kai 1534 m. rugsėjo 25 d. Klemensas mirė, naujasis pop. Paulius III laikinai karaliui nusileido — savo "neklaidingojo" pirmo kato sprendimą 1535 m. suspendavo. Tačiau tai tāsėsi neilgai. Matoma, naujasis popiežius, negavęs nuo karaliaus pinigų, tų pačių metų spalio 12 d. minėtąjį pop. Klemensą VIII sprendimą patvirtino ir tuom atnaujino apimusi su karalium ginčą.

Šių dviejų valdovų ginčas tāsėsi nuo 1535 iki 1539 m., kai jų santykiai visai nutrūko. Mat karalius, dėl suokalbavimo su Romos kunija ir žydų perkrikštais, pašalino iš vietos savo privatų sekretorių, Vizeau vy-skupą Miguelį da Silva. Kai šis, prieš karaliaus norą, slapta nuvyko Romon ir popiežius jį pakėlė į kardinolus — karalius tai paskaitė jo įžeidimu ir atšaukė savo ambasadorių Souzą. Šis, pavadinęs Romą sukešėjusiu Babilonu, išsiskubino namo. Kardinolas Silva, keršydamas karaliui, sušaurino inkvizicijos lauką. Tačiau tas kardinolas gestas persekiojamiem žydams mažą ką padėjo; karalius, su vyriausiojo inkvizitoriaus (savo jauniausiojo brolio Henriko) pagalba, vykdė savo valią.

Popiežiaus diplomacija

Apie 1542 metų vidurį pop. Paulius III išsiuntė Portugalijon savo nuncijų (ambasadorių), prižiūrėti ten bažnyčios rankose susikaupusių didžiulių turtų. Be to, šis popiežiaus mostas buvo nukreiptas ir į santykių švelninimą tarp feodalinės valstybės ir jos klasinio sandarbininko — Romos bažnyčios. Šia kontroversija buvo susirūpinęs ir Ispanijos karalius Čarlzas V. Jam nepatiko situacija, kurioje jo svainis ir popiežius buvo atsidūrę, todėl jis ryžosi juos sutaukinti. Ir ko jiems peštis? samprotavo Čarlzas. Argi jį klasiniai reikalai ne tolygūs? Per ką tik Lisabonon atvykusį popiežiaus nuncijų jis bandė suvesti draugys-

tėn besiožiuojančius savo draugus. Šios Čarlzo pastangos nebuvo visai be naudos: 1542 m. karalius išsiuntė pranciškoną Botelho Romon su laišku, niekiančiu kardinolą da Silva ir perkrikštus. Į tai popiežius atsakė, jog jis daugiau nesikiš į karaliaus inkvizicinius procesus, ir pavedė naujuosius krikščionis (perkrikštus) inkvizicijos "globai." Ši popiežiaus "dovana" tai buvo aliejaus statinė inkvizicijos laužams!

Inkvizitoriais Portugalijoje, kaip ir kituose kraštuose, buvo skiriami visokie bendruomenės atmatos, žemės pelėšiai: sadistai, sukniečiai, girtuokliai, kyšininkai, paleistuviai, parsidavėliai, etc. Jais buvo daugiausia vienuoliai ir vyskupai, kuriems nešališkas teisingumo vykdymas visai nerūpėjo. Iš jų reikalauta tik aklos ištikimybės Romos bažnyčiai; tai buvo vienintelė ir nepavarduojama jų kvalifikacija. Tortūrų metodus visur buvo toks pats. Inkvizitoriai pirmiau žmones suiminėjo, o tik vėliau jiems "kaltinimus" sudarinėjo. Kunigai, pamokslų pagalba, ragino tikinčiuosius išdavinėti nužūrimus piliečius.

Sąlyginė amnestija

Pagaliau ir pats karalius Jonas III pamatė, jog naikindamas savo žmones, jis daro sau daugiau žalos, nei naudos. Inkvizicija degradavo ir skurdino visą kraštą. Sulaikčius inkvizicijoje, buvo galima susitaikinti ir su savo draugu popiežium, kuris, neturėdamas iš inkvizicijos sau naudos, irgi buvo linkęs savo įkurtą įstaigą suspenduoti. 1544 m. tuo reikalu Paulius III išsiuntė į Sipantą naują savo ambasadorių, arkivyskupą Ricci de Montepulciano. Besigerindamas karaliui, jis vyriausiam inkvizitoriui (karaliaus broliui) Henrikui už "gerą darbą" — 1546 m. uždėjo ant galvos raudoną kardinolo kepurę.

Popiežius stėjo už inkvizicijos suspendavimą (ne už panaikinimą), vadovaudamasis ne humaniško dėsniams, bet pinigų godumu. 1547 m. Romos kardinolai susitarė dėl "amnestijos" sąlygų: paleisti be bausmės visus prisipažinčius "erezija" perkrikštus, jeigu jie iš naujo nenusi-kals. Ši sąlyginė "amnestija" buvo taikoma tik žydams kaliniams, iš kurių jau buvo gauta pinigų; musulmonus ji nelietė.

Betgi net ir šis apgaulin-gas sutarties projektas karaliui pasirodė per daug "liberalus", jis su juo nesutiko. Ypatingai jis prieštaravo tam projekto paragrafui, kuriame buvo pasakyta, jog po metų galės iš Portugalijos išvykti į katalikiškuosius kraštus visi tie perkrikštai, kurie sutiks namie palikti savo vaikus. Pagaliau Roma nusileido. Per daugelį metų iščiulpusi iš žydų krūvas aukso, Roma atidavė perkrikštus inkvizicijos nuožūrai. Inkvizicija gavo nepaprastą galią. Visi perkrikštai, kurie tik nesusėję pasišalin-ti, o tai padaryti buvo labai sunku, pateko į liepsnojančius laužus.

Naujas popiežius

Mirus pop. Pauliui III, 1549 m. jo vieta atiteko Ju-

liui III. 1557 m. mirė ir karalius Jonas III. Kraštą paėmė valdyti jo našlė Katarina, nes jo sūnėnas Sebastijonas buvo dar per jaunas (trijų metų amž.). "Eretikų" buvo pilni kalėjimai; laužai degė visu smarkumu. Vyriausiojo inkvizitorium ir šiuo metu buvo mirusiojo karaliaus brolis Henrikas.

Po oficialiosios (popiežinės) inkvizicijos įvedimo Portugalijoje per 300 metų mirtimi nubausta daugiau, kaip 40,000 žmonių ir kelti kartus didesnis skaičius įkalinta arba vergijon pardauta. Kaip mažam kraštui, tai baisūs skaičiai! Daug tūkstančių disidentų pabėgo į užsienius, Holandiją ir kitur. Portugalijos karaliaus Jono III vardą galima sugretinti su vardais tokių niekšų, kaip Ispanijos karaliaus Pilypo II (1556-98), pop. Aleksandro VI (1492-1503 m.), sadisto vienuolio inkvizitoriaus Tomo Torkvemados (1470-98 m.) ir kitų.

Portugalijoje inkvizicija galutinai panaikinta tik 1820 m. 1834 m. šalies vyriausybė uždarė 632 vyrų ir 118 moterų vienuolynų, turinčių apie penkis milijonus dolerių metinių pajamų. Abiejų lyčių vienuolių tuo metu buvo daugiau kaip 90,000. Tai didelė dykūnų armija, mitusi liaudies krauju ir prakaitu!

VIENĄ KARTĄ

Būk palaiminta, didžioji mūsų vasara! — Niekados negausiu, kiek gavau. Niekados nebus tokie žali ir vešlūs medžiai, Niekados taip nežydės radastos.

Laktos avilių, pakviptę bičių duona, Niekados taip liepomis nesmilks.

Tokia vasara — tik vieną kartą. Kaip jaunystė. Sukasi gandrai. Padvelkę sausa žeme — razienas ima arti.

Atrada? Gal prarada? Sunkios rankos. Skyla sausos lūpos. O keliai toli

toli vingiuos. Zemė — grindys, o mėlynė — lubos. Ir vien žvaigždės, vien tik saulė —

Priešais langus, Už langų, Languos.

Robertas Keturakis

Šveicarijos moterys negišoja auskarus su mažyčiais akvarumais, kuriuose plaukioja žuvytės.

Vakaras prie Birštono. M. Baranausko nuotrauka (ELTA).

A. LIEPSNONIS

Netekau žibuoklės-sesės

Man 1945 m. vasaro 4 diena primena išrautą žibuoklę, primena dieną, dėl kurios ir ligi šiol verkia akmuo, primena dieną, kai ir beržas iš skausmo laužė rankas, primena dieną, kai dėl mano sesės mirties ap-temo ir saulė. Tą dieną fa-sistų garbintojai ją nužudė mano tėviškėje — Kama-riškių vienkienyje.

Susipažinau su Agotos dienoraščiu, laiškais, kalėjimo užrašais. Ir įsitikinau — ne viską apie ją žinojau. Stai koks jos paveikslas iš-

Agota Kukanskaitė

ryškėja. Hitlerinės okupacijos metais ji bent du ar daugiau kartų kalėjo. Kalėjo Degučių daboklėje, Zarasų kalėjime — gal ir kitur. Jos užrašai liudija, kad ji kupina neapykantos nacionalistams, okupantams. Matyt, Agota turėjo ryšius su tarybiniais partizanais, platino komunistinę literatūrą.

Kai tik vokiečius išvijo iš Zarasų apskrities, sesė labai aktyviai kovojo prieš nacionalistus. Gal būt, dirbo vykdomojo komiteto organuose. Daug ji rašė apie banditus, kurie ateidavo pas antitarybinius žmones ir šmeižė naujo gyvenimo pumpurą. Itin griežtai ji smerkė mano išdavikus. Čia ji buvo labai principinga. 1944 metų rudenį ji matė pas kaimynus aktyvius hitlerininkų talkininkus ir jais piktinosi. Jie jai grasino. Bet sesė ligi paskutinės dienos buvo nusiteikusi saulėtai.

Kai tą naktį užsuko pas ją du vyriškiai, ji iš karto pagalvojo: "Tai banditai. Jie mane nužudys." Jai gyventi liko sekundėlė. Ir ji pasiryžo tą sekundėlę laimėti. Ji puolė pro langą. Bet ją perskrodė hitlerininkų okupantų talkininkų kul-kos.

Jos užrašai kupini poezijos. Tai liudija, jei būtų galėjusi jį lavintis — galėtų gražiai rašinėti. Kalėjime ji pavaizduoja mano pergy-

venimus. Ji žuvo dvidešimt septynerių metų. Ilgai sirbuoklę, primena dieną, dėl kurios ir ligi šiol verkia akmuo, primena dieną, kai ir beržas iš skausmo laužė rankas, primena dieną, kai dėl mano sesės mirties ap-temo ir saulė. Tą dieną fa-sistų garbintojai ją nužudė mano tėviškėje — Kama-riškių vienkienyje.

Iš Agotos Kukanskaitės gyvenimo plaukia išvada: ji buvo labai dora, labai darbšti. Darbas — jos gyvenimo tikslas. Tik ji nežinojo, kad Gorkis darbą laikė žmogaus garbės vainiku.

Ji nuostabiai puikiai vertino tautų draugystę, rusų tautą. Skaudžiai pergyveno žydų tragediją. Nebijojo priešų išpuolių. Buvo jautri. Ir visiškai logiška, kai iš pradžių kalėjimas ją smarkiai slėgė, slėgė lyg akmuo.

Su simpatija ji rašo apie komunistus, kovotojus prieš okupantus. Tiesiog nuotsabi jos neapykanta žudikams — hitlerininkų talkininkams. Būdinga, kad ji per okupaciją labai principinga buvo klasiniam priešui — mano išdavikams: nė per plauką nedarė jiems nuolaidų.

Ne, negaliu užmiršti žibuoklės-Agotos. Būdavo, iš-einu naktį į slaptą susirinkimą. Agočiutė suprato — netinka klausti:

—Kur dingstu!

Ir nesiteiravo. Skaitydavau revaliucinę literatūrą.

—Ir skaityk, — sakė jos malonus žvilgsnis. 1932-1933 m. Kamariškio vienkienyje nemažai rašiau. Tų metų eiles, apybraižas, literatūrinius straipsnius mie-liai spausdino "Laisvė" ir toliau būčiau taip bendradarbiavęs. Bet fašistai iš manęs atėmė plunksną — ją palaidojo kolėjimo karste. Mane jau sekė "angeliukai". "Laisvei" pasiūniau žymiai daugiau rankraščių, negu ją pasiekė. Matyt "angeliukai atplėšdavo mano laiškus, adresuojamus J. Kaškaitiui į Ameriką, — pavogdavo mano su patosu parašytą žodį. Taip dingo patosiškas straipsnis apie Jeseniną. Apie jį rašiau gaus. Iš motinos brolio — poeto F. Kiršos bibliotekos du Jesenino raštų tomus. Nuosirdžiai pavaizdavau "Trečio Fronto" penktą numerį. Keturiems komunarams paskyriau apsakymą. Bet, matyt, laišku cenzoriai tuos rankraščius sulaikė...

Už tai, kad prie žibalinės lempos galėjau rašyti apie Marksą, apie darbininką, apie literatą, labai esu dėkingas sesei: ji kartais už mane kijo akmenis, vežė raštus, kad aš naktimis galėčiau atsiduoti kūrybai. Štai mane suėmė. Gal ir lakštingalai nusibostų septynerius metus sukti kaliniui. O sesei nenusibodo — parašė man į smetonišką rojų — grotų viešbutį gal 100 laišku. Ir kiekviena jos eilutė žėrėjo skaisčiau už žvaigždę. Man kalint, jai grasino šauliai kaimynai tų šaulių talkininkai. Juk jie mano raudoną vėliavą pateikė Degučių policijai. Juk jie liudijo prieš mane kaimuomenės teisme. Juk jie, pūgai žiauriai dainuojant,

daužė jos lūšnelės langus. Kita gal brolių išsižadėtų. O sesė laišku griovė mūrus, rovē grotas, suko į mano kameros pusę saulutę — tvirtai buvo su politiniu kaliniu. Dėl manęs ji kentė jo ir nuo pirmos hitlerinės vergovės dienos. Atėmė iš jos knygas, drabužius, išvėdė karvutę. Pagrobė ir mano fotografijas: piktadariai tikėjosi kur nors mane susekti...

Agotai Kukankaitei amžiais liksiu dėkingas, kad, ji rizikuodama keršto iš hitlerininkų pusės, — išsaugojo mano kalėjimo užrašus, iš kalėjimo 1933-1940 m. rašytus laiškus, išsaugojo knygas. Ši lobį ji laikė žemėje. Pagal šią medžiagą atspausdinau ne vieną kūrinių. Sesės išsaugotą literatūrinį archyvą dabar globoja Literatūros Institutas. Ji susirašinėjo su J. Kaškaitiu — smerkė fašistus.

Pamatęs jos archyvą laikraštį "Už Tarybų Lietuvą" susijaudina. Juk karo metais jame bendradarbiavau. Ji išlaikė ir "Tiesą". Matyt, šiais komunistiniais spausdiniais aprūpindavo ją Zarasų padangėje veikę partizanai — sakalai.

Kaip dūmas dingo hitleriniai okupantai. It žibuoklė pražudo ir sesė. Dabar ji tikėjosi žerės ir žerės amžinos teisybės vasara, Bet toks jos troškimas nepatiko hitlerininkų globėjams. Ir jie naktį parodė taką žudikams. Jie persekiojo ją kai Lietuvą temdė Smetonos diktatūra. Jie du kartus ją įgrūdė į Zarasų kalėjimą. Geri žmonės man sakė:

—Agočiute! keršija ir už tave. Mat, tu nuo 1940 metų bendradarbiavai darbo žmonių spaudoje.

Sesė žuvo, kad klasinis priešas daugiau nekludytų lakštingaloms suokti, gėlėms žydėti, kviečių varpoms dainuoti, kad niekas nekludytų skaityti, arti, sėti. Tik gaila, kad ji pati nematė gražių gyvenimo pumpurų, kurių daigus ji aplaistė savo krauju.

Kaunas
1966.VII.16, 1967.VI.22

PO DARBYMECIO

Ugnis po trikoju, šio vakaro valgis, Ant sienos kaip medžiai siūbuoja šešėliai.

Galugerklis geras kaimietiškas alkis,

Kai darbą padirbai, kai arklus pašėvai.

Raudonos rūgštyinės už tvarto pamėlo,

Mėnulis dar slepias už juodo eglyno,

Nutilo rugpiūtis — darbymečio mėnuo,

Ramiai gale klėties dalgius pakabino.

Suglumė, juokingi sustojom prie durų

Su savo algom ir su savo derliais.

Atrodo, nebuvo nei miestų, nei jūrų,

Tik amžiais giedoj galulaukėj varlės.

Tiktai mėnesienoj švytėjo noragai

Ir klausė, kaip ratai per lygumą darda

Ir tūkstantį metų kaip aukuras dega

Vakare ugnis tiems, kas grįžta iš darbo.

Jonas Strielkūnas

Truputis iš LDS seimo

LDS 18-tas Seimas įvyko gražioje Olympia Parko svetainėje, Shrewsbury, Mass.

Centro Valdybos Pirminkas ir Susivienijimo Prezidentas Richard Janulis atidarė Seimą 11 val. ryto liepos 12 d.

Mandatus tvarkant, Prezidentas Janulis, jaunas, dinamiškas, energingas veikėjas, pakvietė keletą LDS žymesnių veikėjų pakalbėti. Per eilę metų klausėmės „senosios gvardijos“ veikėjų, organizacijos tvėrėjų ir palaikytojų, bet šį kartą pasirodė ir jaunesnių veikėjų, tokio pat amžiaus, kaip ir Prezidentas. Svarbus žingsnis pirmyn mūsų gerbiama organizacijai—LDS.

Iš veikėjų kalbų — jų tarpe buvo pakviestas ir „Laisvės“ Redaktorius Antanas Bimba — buvo aišku, kad nors veikimas gerai vyksta tiems, kurie veikia, bet per mažai jų stoji į veikėjų gretas.

Seime dalyvauja 56 delegatai nuo 23 kuopų. Rodos, trūko pastangų sutraukti didesnę dalyvavimą, pavyzdžiui, Chicago prisuntė tik 4 delegatus, Clevelandas tik 1, o Detroitas nė vieno! Naujoji Anglija gerai pasirodė ir delegatais, ir svečiais, o Worcesterio 10 kuopai pridera didelę pagarbą už pavyzdgingai atliktą darbą. Delegatai buvo gražiai priimti. Tik manau, kad jie davė mums per daug valgyti. Ir kaip skaniai tos draugės pataisė tuos valgius!

Taip, kaip prezidentas ir sakė — LDS turi gražią garbingą ateitį — perspektyvos geros dėl pagerinimo mūsų Susivienijimo, kad kiekvienas narys būtų pagerbtas ir būtų „proud“ priklausyti —būti jo nariu ir kitus įrašyti. O svarbiausia, tai kad mūsų Susivienijimas yra teisingas—honest. Turi teisingą ir patyrusią vadovybę, kuri numatė ir įvertina kintančias gyvenimo aplinkybes.

Manau, kad visi LDS nariai didžiulius savo Susivienijimu, nes šis 18-tas Seimas užgrybė duoti nariams —jei N. Y. Apdraudos Dept. leis — naujus, palengvinimus. Duos, pradžiai, 3-Is scholarships studentams, kurių kvalifikacija bus užgirta specialaus komiteto.

John K. Mažukna garbingai vedė Seimo sesijas—jo pagelbininke buvo Julia Urban, Chikagietė.

Mūsų organas „Tiesa“ gerai vedamas. Seimas kreipiasi į visas kuopas naudotis proga, parašyti apie savo veiklą. Kad ir mažos žiniosi kuopų daug pakelia visų narių ūpą ir duoda gerą progą įrašyti naujų narių.

Mūsų „Tiesa“ turi gerą dviejų puslapių anglšką skyrių, kuris gali patraukti jaunesnius žmones. Rašymas į „Tiesą“ apie savo kolonijos įvykius daug patobulins visą Susivienijimo veiklą ir pagelbės užpildyti anglšką ir lietuvišką, skyrius.

Mūsų energingas Prezidentas mus visus apdovanojo brangių sovenyrų—žuvosio mūsų šalies prezidento J. F. Kennedy medaliu, ant kurio yra iškalta istorinis sakinyys: „Ask not what the Country can do for you ask what you can do for

your Country“. Žinoma, tas gali būti pritaikinta ir LDS nariams, pakeičiant žodį country į LDS: „Ask what you can do for your LDS.“ Tai pasakymas, kuris, kiek tai pagalvojus, simbolizuoja tą, kad mūsų susivienijimas priklauso mums patiems, ir kaip gyvuos ir bujos, priklausau nuo mūsų visų. Jeigu mes visi stosis darban, nelauksime, kad Jurgis ar kas kitas pradėtų, darbas sekis ir narių gausime.

Baigdamas savo pastabas pridėsiu seną prietarą iš mano tėvynės Missouri — „Nothing succeeds like success“.

Seiminis banketas gražiai pavyko. Svečių susirinko pilnutėlė svetainė. Daugumą sudarė svečiai iš Naujosios Anglijos, bet draugų buvo ir iš toli. Antai, iš Chicago atvyko gerai žinomi menininkai Roger Žilis ir Valeria Urbikas, ir pagelbėjo vietos Aido chorui išpildyti dalį programos; Jonas Dirvelis, Aido choro vadovas, mokytojas, turi ža-vėjantį ir gerai išlavintą chorą.

Joseph Petraus

Norwood, Mass.

Po ilgos ir sunkios ligos birželio 27 d. mirė mūsų mielas ir gerbiamas draugas Robert Joseph Niaura, gyvenęs 34 Hellview Road, Islington, Mass. Mirė būdamas Pondville ligoninėje, Norfolk, sulaukęs 74 m. amžiaus.

Jo laidojimo reikalais rūpinosi jo podukra Sylva T. Beandoin. Velionis buvo pašarvotas Paul Krow koplyčioje, Norwoode ir palaidotas liepos pirmą dieną 10 v. ryte, Westwood kapinėse, šalia savo žmonos Yvonės, kuri yra mirus spalio 17 d. 1967 metais.

Velionį palydėjo į kapus gražūs skaičius artimų draugų ir draugių, kurie buvo suvažiavę, apart Norwoodo, iš Bostono, Lawrence, Haverhill, Cantono ir kitų miestelių.

Niaura buvo geras pažangios visuomenės darbuotojas, „Laisvės“, „Liaudies balso“ skaitytojas, stambus spaudos remėjas. Priklausė LLD 9 kp. ir LDS 3 kp. dirbo abiejų kuopų valdybose. Jo netekus mūsų pažangiai veiklai pasidarė didelė spraga, kuri bus sunku užpildyti.

Lai jam būna amžina ramybė ilstetis šaltoj žemelėj. Artimiems ir giminėms užuojauta liūdesio valandoj.

M. Uždavinis

Prancūzės emė lakuot nagus fluorescenciniu laku. Taip nulakuoti nagai šviečia naktį.

PADĖKA

Mirus mano vyrui AUGUSTUI, netekau kas buvo brangiausio mano gyvenime. Paliko didelę tuštumą mano širdyje. Bet vietiniai draugės ir draugai prisidėjo prie mano suraminimo liūdesio valandoj, todėl esu dėkinga už gėles, Elz. Repšienė už pasakytą gražią kalbą išlydint, ir prie kapo, ir visiems dalyviams. Taipgi graboriui C. Lubinui už malonų patarnavimą. Ačiū visiems, kurie prisuntė užuojautos korteles.

—Marcelė Dambraskienė, žmona, So. Boston, Mass.

BINGHAMTON, N. Y.

Iš LDS 6 kp. susirinkimo

LDS 6 kuopos mėnesinis susirinkimas įvyko liepos 1 d., Sokol salėje. Nors kuopa turi nemažą narių skaičių, tačiau šiame susirinkime mažai jų teatsilankė. Tenka čia pasakyti, kad pagal kuopos dydį žymiai daugiau galėtų atvykti.

Trumpi buvo kuopos valdybos raportai. Finansų sekretorė Adelė Kumpan pranešė, kad visi ligoniniai, paminėti praeitame susirinkime, dar vis serga. Linkime jiems visiems greitai pasveikti. Toliau sekretorė priminė, kad nariai gerai mokasi duokles.

Išvykos ruošimo komisija ir šiame susirinkime kreipė narių dėmesį, kad joms reiktės kelių draugių arba draugų, kurie pagelbėtų aptarnauti svečius išvykos metu. Tačiau šis reikalas ir vėl pasiliko tikrai komisijai.

Kaip ten bebūtų, išvyka bus liepos 28 d. Visiem gerai žinoma vieta, kuri per keilolišką metų yra buvusi Liepų kempė, prie Conklin Ave. Dabar jos savininkas yra Jonas Kulbis. Belieka tik tai tiek pasakyti, kad visi kuopos nariai turėtų ne tik patys atvykti, bet ir savo draugus atsižvelgti, nes tai narių pareiga savo kuopos išvykose dalyvauti. Komisija sako, kad jos bus dėkingos draugams ir drarugėms, kurie prisidės su bile pagalba, kad ši išvyka-piknikas būtų sėkmingas: darbu, maistu arba pinigine dovana.

Prieš pat susirinkimo uždarymą sekretorius J. Vaitcekauskas sakė, kad jis turi svarbų dalyką pranešti. Jis sakė, kad „Ignas ir Mariutė Liuzinai pridavė jam (J. V.) po \$10 ir prašė, kad jis nusiųstų jų pinigų N.C.N. (priešfašistiniam) komiteitui. Tokiu būdu Jonas ir Katryna Vaitcekauskai irgi prisidėjo po \$10. Tad Jonas kreipėsi į susirinkimą, kad kuopa ir nariai prisidėtų. Didžiama balsų nutarė iš kuopos išduoti skirti \$25, ir nariai prisidėjo: Pritarėja ir O. Wellus po \$5, J. ir A. Žemaičiai \$6; P. Mikalojusas \$3, ir po \$1 L. Mainionienė ir V. Gaidys. Viso kartu \$86.

Sekantis kuopos susirinkimas įvyks rugpjūčio 5 d. Sokol salėje, 226 Clinton St., 7 val. vakare. Visi nariai prašomi dalyvauti

Klaidos pataisymas

Pirmesnėje korespondencijoje buvo rašyta, kad išvyko poilsui Juozas ir Mariutė. Turėjo būti: Juozas ir Marutė Lynns. Mat, buvo praleista jų pavardė. Atsiprašome.

Ona Wellus

Nepraleiskite geros progos nepasinaudoję

Norisi dar kartą priminti vietas ir apylinkes geriešiams lietuviams, kad LDS 6 kuopos pasilinksminimo išvyka į gamtą įvyks sekmdienį, liepos 28 d., Jono Kulbio kempėje. Pradžia 12 val. d. ir tęsis iki vėlomos. Išvykai-piknikui vieta tikrai graži, patogi ant Susquehanna upės kranto; čia galima linksmai praleisti laiką ir pasidžiaugti vasaros gamtos grožiu. Tai bus viena iš gražiausių sueigų, kokios mūsų mieste yra reitenybės.

Komisija rūpestingai rengiasi šiai išvykai ir sako, kad skanaus ir sveiko valgio bus užtektinai visiems, iš namų nėra reikalo vežtis. Bus šaltų ir šiltų gėrimų ir kavutės su visais pridėkiais. Taipgi bus ir pavėsio pasisėpti nuo per šiltų saulutės spindulėlių—po didelių lapuočių šakomis.

Dabar tik tai belieka visiems, iš arti ir toli, taigi ir iš kitų mūsų kaimynystės miestų draugams patiems atvykti ir atvežti draugus, neturinčius automobilių.

Lauksime svečių ir banaldysme visus kuo geriausiai priimti.

Čia seka aiškesnis nurodymas, kaip surasti išvykos vietą: Važiuojant Conklin Ave., privažiuosite aukštai išskelta tiltą, skersai Susquehanna upės. Pravažiavus tiltą, tuojau kairėj, tēmykite, privažiuosite gatvę, ant jos kampo stovi pilkai dažytas namas, tai bus River Blvd., ant kampo bus šikaba Jono Kulbio kempė, tai ir sukite į ją ir važiuokite iki galo. Tenai ir vėl sukite į kairę ir tuojau pamatysite raudoną dažytą namelį. Tai Jono Kulbio kempė — išvykos vieta.

Iki malonaus pasimatymo liepos 28 dieną.

Rengimo Komisija

Mirė dr. C. Heymans

Knokke, Belgija. — Čia mirė dr. Corneille Heymans, prieš 30 metų gavęs Nobelio premiją už naujus kraujo sistemoje suradimus. Buvo 76 metų amžiaus.

Amatininkai, pajieškodami darbų, praneškite per Laisvę ir gausite pasiūlymų. Kaina už paskelbimą žema.

Pranešimai

CLEVELAND, OHIO

LDS 55 kp. išvažiavimas pas Martin Kazan, liepos 28 dieną.

Važiuokite Euclid Ave. iki Chardon Rd. No. 6. Važiuokite No. 6 keliu iki Brush Rd. Sukite po kaire, rasite didelį sodą, tai bus išvažiavimo vieta. Lauksime visų su užkandžiais ir kavute. Iki pasimatymo.

Anna Kazilonis, 55 kp. koresp.

(54-55)

BALTIMORE, MD.

LLD 25 ir LDS 48 kuopų susirinkimas bus laikomas rugpjūčio-Aug. 3 d., 2 val. dieną. Visiems nariams žinomaj vietoj. Malonėkite dalyvauti, išgirsite raportą iš spaudos plinkio, kuris įvyko birželio 11 d. Aptarsime ir kitus reikalus.

—Kom.

Padavimai apie senąjį Trakų pilį

Kada buvo įkurta Senųjų Trakų pilis, — istorija nutyli. Tiesa, vienoje knygoje, išleistoje Vilniuje 1729 m., rašoma, kad tai įvyko 1307 metais. Tačiau T. Naraičius savo „Lietuvių tautos istorijos“ III tome rašo, kad Jaroslavas Išmintingasis, kuris 1038 ir 1040 metais žygiavo į Lietuvą, užkariavo visą pietryčių Lietuvą iki Neries šiaurėje ir iki Nemuno vakaruose, o gyventojų paklusnumui palai-kyti paliko Senųjų Trakų pilįje savo vietininką su būriu kareivių.

Iš istorijos

Kai Gediminas perkėlė savo sostinę į Vilnių, Trakuose pasiliko Kęstutis. XVI a. padavimai pabrėžia, kad jo sūnus Vytautas gimė Senųjų Trakų pilyje. Tur būt, tik po Kauno pilies sugriovimo Kęstutis pradėjo statydintis Naujų Trakų pilį ežero pakrantėje.

1375 ir 1377 metais kryžiuočių būriai puolė Senųjų Trakų pilį, bet jos neįveikė. Galima manyti, jog toji piliis buvo jau mūrinė, nes vienas XIV a. pabaigos (ar XV a. pradžios) rusų metraštis mini Senųjų Trakų pilies mūrus.

Kęstučiui tragiškai žuvus, 1382 m. Senieji Trakai atiteko Jogailos broliui Skirgailai, kuris juos valdė apie 10 metų. Kai 1390 m. Vytauto ir kryžiuočių jungtinė kariuomenė sumušė prie Vilniaus, Šeškinės kaimo rajone, Skirgailos kariuomenę, pastarasis pasitraukė su savo kariuomenės liūkučiais į Senųjų Trakų pilį ir čia stovyklavo, nuolat grasindamas Vytauto ir kryžiuočių kariuomenėms, apgulsioms Vilniaus pilį.

1394 m. Vytautas, tapęs didžiuoju Lietuvos kunigaikščiu, turėjo Jogailos broliui Skirgailai atiduoti Senųjų Trakų valsčių su piliimi.

1405 metais Vytautas savo gimting, Senuosius Trakus, atidavė vienuoliams benediktinams, pasikviesiems iš Lenkijos. Senųjų Trakų benediktinų vienuolynas išgyvavo iki 1832 metų, kada caras Nikolajus I uždarė beveik visus katalikų vienuolynus Lietuvoje. Vienuoliai senąją pilį perdirbo į vienuolyną, kuris po XVI-XVII a. atliktų remontų ir dabar tebestovi Senuosiuose Trakuose.

Bet ką pasakoja padavimai?

Tokia Senųjų Trakų istorija. O štai ką apie ją pilį ir vienuolyną pasakoja pa-

davimai, kuriuos ir dabar mena senesni žmonės.

...Buvo du broliai, ponai ar kunigaikščiai. Vienas gyveno Senųjų Trakų pilyje, kitas — Semeliškių dvare. Kadaisė abu buvo liuteronų tikybos, bet vienas jų, Senųjų Trakų ponas, persikrikštijo kataliku. Semeliškių ponas, neapkęsdamas dėl to savo brolio, surinko žmones iš Semeliškių ir apgulė Senųjų Trakų dvarą. Negalėdamas jo paimti, jis liepė savo žmonėms iškasti ilgą tunelį žemėje, kuris ejo nuo Liutonerijos miško iki Senųjų Trakų pilies sienų, ir jo gale padėti daug parako ir padegti. Sprogimas įvyko, bet jis neišgriovė pilies sienų, tik lauke padarė dvi dideles apskritas duobes, kurios ir dabar matyti į pietus nuo bažnyčios.

Ieško pinigų

...Vytautas atidavė vienuoliams pilį, kurią jie pavertė vienuolynu. Po daugelio metų vienas vienuolyno abatas perskaitė senuose dokumentuose, jog po piliimi užkasta daug aukso ir sidabro pinigų. Dokumentuose nebuvo nurodyta, kur užkastas lobis.

Abatas sumanęs griauti pilį, ardyti plytą po plytos, kol bus surasti turtai. Radęs turtus, jis vėl atstatytų pilį taip, kaip anksčiau buvusi.

Jau jis buvo išgriovęs tris ketvirtadalius pilies, kai rado paslėptus pinigus. Deja, tai nebuvo nei aukso, nei sidabro monetos, o tik apskriti odos gabalai su valdovo išpaustu herbu. Tų pinigų abatas surinkęs net 40 vežimų. Bet tie pinigai jau buvo beverčiai. Abatas, neturėdamas lėšų, taip ir neatstatė sugriautų pilies sienų.

Ir švedų generolas

...XVIII a. pradžioje švedų kariuomenės dalinys buvo apgulęs Trakų vienuolyną. Švedų generolas įkūręs stovyklą Liutonerijos miške. Vieną dieną jis pasiūrė pro žiūronus į vienuolyno langus ir ten pamatęs vienuolyno abatą su kažkokiu turtingu ponu puotaujančius prie stalo, apkrauto auksiniais ir sidabriniais pinigais. Švedų generolas panorėjęs tu turtų ir liepė savo kareiviams kasti tunelį iki vienuolyno sienų ir, padėjus paraką susprogdinti. Tačiau sprogimas įvykęs ne toje vietoje, kaip buvo norėta. Ir likusios dvi duobės...

Č. Šaduikis

Help Wanted Male

SERVICE ADVISERS (4)

Men interested in good positions with large GM dealership. We offer pleasant working cond., good base pay plus draw. Here's a job that offers an exce. opportunity to get ahead with good benefits. Some mechanical exp. desired. Contact Mr. Wilkie, Sunny Stein Chevrolet, 6501 Market St., Upper Darby, Pa. FI 2-8000. JA 8-6960. (51-57)

ROLL TURNER

Must be familiar with Bar Mill producing Angles, Rounds and Re-Bars

Reply to

MILTON MANUFACTURING COMPANY

P. O. Box 429
Milton, Pa. 17847
State Experience, Etc.

An Equal Opportunity Employer. (51-62)

FOREMAN—DOCK. Must be exp'd in handling inbound LTL operation with knowledge of Phila. area. We want a man who knows how to supervise, be cost conscious & follow company procedures. Salary open depending on experience and ability. An equal opportunity employer. SPECTOR FREIGHT SYSTEM, 4141 Richmond St., JE 3-9937. (53-55)

AUTO BODY MEN. Auto body assemblers (2) for wreck work. Auto Mechanics. Top pay, fine working conditions. Salaries unlimited. Apply: HANNIN'S 4455 Paul St. JE 3-8200. (53-55)

Help Wanted Female

OPERATORS WANTED

For skirts and dresses. All sections open. Union shop. PARK LANE FASHIONS 417 Wood St., nr. Boulevard. Phone: 609-692-7286. We are an equal opportunity employer. (50-56)

OPERATORS

Experienced for single needle and overlock machines. OPERATIONS REQUIRED COLLAR & CUFF MAKERS COLLAR SETTERS FRONT MAKERS We will teach you to sew if you are willing to learn. Apply in person: LOUIS BRODSKY & SON 1 Martin Ave., South River, N. J. (54-58)

DIETITIAN

Outstanding opportunity for Dietitian. ADA not essential. ST. VINCENT'S HOSPITAL 70th & Woodland Ave., SA 7-8200 (54-56)

EXPERIENCED OPERATORS

Wanted. Good conditions. Hi earnings. Pleasant surroundings. Steady work. LESLIE FASHIONS 132 Maffett St., Plains, Pa. 717-822-3506 (55-61)

Submariau statytojai streike

Groton, Conn. — 7,500 submarinų statytojų sustreikavo. Sulaikytas darbas 16 naujų submarinų.

Policija puolė studentus

Paryžius. — Policija puolė keleto šimtų studentų demonstraciją prieš valdžią. Apie 100 studentų areštuota.

Prašo streikui pagalbos

Washington. — AFL-CIO atsišaukė į unijas, kad jos padėtų 2,000 streikuojančių Hearsto laikraščių darbininkų.

Manila. — Filipinų valdžia atskreipė į 6 milijonus vaikų, kad jie per 6 metus pasodintų 36 milijonus medelių.

MIRUS

Juozui Bob Niaurai

Islington, Mass.

Kaip gaila, kad vienas iš mūsų keliauja į šaltus kapus. Jam bus čia tėvynė, amžini namai. Mes pasiliekam nuliūdę jo draugai. Gaila netekus gero veikėjo progresyviškame veikime. Užuojauta jo broliui Kazimierui Niaurai Lietuvoje.

S. J. Rainardai
Elz. Repšienė
L. Plutienė
K. Kazlauskienė
G. V. Kvetkai
N. Grigaliūnienė
J. Beleckas
Alex Kandraška
F. A. Yuškaitė
A. M. Kazlauskai

W. A. Račkauskai
S. Penkauskienė
M. Gutauskienė
F. K. Čereškai
G. Shimaitis
A. Chesnut
F. A. Markevičiai
K. Kalvelienė
J. M. Mastaitis
B. Čiuberkienė

—Kom.

A. ŠKIUDAITE

Lietuvos mokslininkų įnašas
į pasaulinę kovą su vėžiu

Prieš vėžį kovojama visur ir įvairiai, vis ieškoma naujų būdų nugalėti šią žmonių nelaimę. O čia žmogus kol kas nors ne bejęs, bet silpnas. Plečiami senieji kovos su vėžiu centrai, kuriami nauji. Kartu su visais pasaulio mokslininkais šioje srityje dirba ir Vilniaus Onkologijos instituto mokslininkai.

Institutas gyvuoja jau daugiau kaip dešimt metų. Pradžioje buvo tik keturi mokslų kandidatai ir nė vieno daktaro. Užtat dabar — septyniolika kandidatų, keturi mokslų daktarai. Susintetinta ir eksperimentiškai ištyrinėta netoli dviejų šimtų priešvėžinių preparatų.

Vilniaus Onkologijos institutas nėra atskiras reikšmės, jis įjungtas į bendrą sistemą ir įeina į socialinių šalių onkologinių centrų grandį. Tai leidžia išvengti tyrinėjimų problemų pasikartojimo.

Vilniaus mokslininkai užsiiminėja kompleksiniu vėžio gydymu chemijos terapijos pagalba. Kompleksinis gydymas ypatingas tuo, kad jis prieš vėžio vystymąsi sujungia visus kovos metodus. Pagrindiniai — trys: radioaktyvieji spinduliai, operacijos ir preparatai. Chemikų susintetinti anti-vėžiniai preparatai dešimties instituto skyrių visapusiškai tiriami, kol galutinai eksperimentiškai nustatomas preparato toksiskumo laipsnis, jo poveikis į sveiką ląstelę ir konkrečiai į atskirų vidaus organų veiklą.

Per metus išbandoma apie keturiolika preparatų. Veiksmingiausi jų perduodami farmakologijos komitetui prie Sveikatos apsaugos ministerijos. Čia sprendžiama, kuriuos leisti platesniam klinikiniam išbandymui. Pavyzdžiui, institute tyrinėtus preparatus — lufenalis. Jis buvo perduotas į pagrindinius Tarybų Sąjungos onkologinius centrus.

Kol kas šis preparatas yra tik eksperimentinis ir tyrinėjamas specialiose klinikose, bet yra vilčių, kad jis ir oficialiai bus pripažintas anti-vėžiniu preparatu. Kol kas dar nėra preparatų, žudančių vėžines ląsteles ir paliekančių nepalietusias sveikasias. Todėl pagrindinis dėmesys iki šiol klinikoje, taip pat ir Vilniaus, buvo skiriamas vėžio vystymosi stabdymui. Medicina pastaraisiais metais iškovoja sergantiems vėžiu gerą gabalą gyvenimo. Jei anksčiau vėžinius susirgimus galima būdavo prislopinti iki dviejų metų, tai dabar žmogui dovanojama iki dešimties gyvenimo metų.

Paskutiniu metu Vilniaus Onkologijos instituto laboratorijose yra tiriamos tik šiemet gautos tirpios preparatų formos.

Vilniaus Onkologijos institutas, palyginus su problemos svarba, yra dar jaunas, bet atliktų darbų reikšmė nė kiek ne mažesnė už kitų Tarybų Sąjungos onkologinių centrų veiklą. Institutas palaiko ryšius su mūsų šalies ir užsienio šio profilio įstaigomis, — jo mokslinė — eksperimentinė veikla

derinama su Maskvos, o mokslinė-klinikinė — su Leningrado onkologijos institutais.

Mokslininkai dalyvauja ne tik Pabaltijo ir sąjunginių respublikų masto konferencijose, jie atstovauja Tarybų Sąjungai ir pasaulinėse, priešvėžinėse konferencijose. Pavyzdžiui, 1966 metais IX Tarptautiniame priešvėžiniame kongrese Tokijuje medicinos mokslų daktarė L. Gričiūtė skaitė pranešimą apie eksperimentinius plaučių navikus, apie tyrimų tyrimų Vilniaus Onkologijos institute rezultatus.

Tai pačiai mokslininkei priklauso ir plaučių vėžio modelio autorystė. Dabar ji išvyko į Paryžių ir kurį laiką darbuosis ten su Prancūzijos mokslininkais.

Didelis Vilniaus onkologų kolektyvas kartu su visa armija pasaulio onkologų ieško, tiria.

KRISLAI

(Tąsa iš 1-mo pusl.)

populiariomis dainomis. Daugumoje jų poetas dainuoja apie meilę ir žemę.

Labai gražus eilėraštis "Širdis" taikomas tokiems, kaip aš ir kiti mūsų kartos jau gyvenimo saulėlydį pasiekę žmonės. Prašau:

Aš tik dabar,
Kai lyg sidabras žydi—
Kaip obelys pavasarį—
Galiu atskirti, [plaukai,
Kur klydau,
Kur neklydau,
Susimąstyt
Ir pagalvot ilgai.

Nežinau, poete, ar galėsi taip kategoriškai tvirtinti, kai susilauksi mūsų amžiaus, kad jau žinai ir matai, kur klydai, kur neklydai. Aš abejoju, ar bent kuriam iš mūsų sidabrinis plaukas jau yra atidaręs akis taip viską aiškiai matyti ir suprasti.

Giliausiai susijaudinęs skaitau eilėraštį "Karių kapuose."

Štai iš jų punktelis:
Čia ilsis tie, kurie mylėjo
Žibuoklės žiedą, ryto vėją,
Kurie nublokšt audrų išėjo
Ir niekad, niekad neparėjo
I laukiančios motulės glėbį,
O krito, rankomis apglėbe
Gimtosios žemės kauburėli,
Akių liepsna uždegę gėlę...

Arba štai mūsų poeto atsakymas tiems, kurie, pabėgę iš Lietuvos, pas mus ir kitur gieda, kad "nebėra... nerastit Lietuvos":

Ji čia,
Čia—mūsų Lietuva.
Ji čia—gimtoji žemė.
Jinai, kaip niekad, gyva,
Jinai, kaip niekad, laisva,
Jinai, kaip niekad, sava,
Sena lietuvių žemė.

Neabejoju, kad lietuviškos poezijos mylėtojai ir patriotai šį draugo Lapašinsko eilėraščių rinkinį sutiks ir priims kaip mielą, brangų meilės ir poetinio įkvėpimo svečią.

Aną dieną šioje vietoje sakiau, kad neseniai įvykusiame rinkimuose pirmą kartą Kanados viena moteris išrinkta į parlamentą. "Liaudies balsas" pastebi, kad tai netiesa, kad kanadietės moterys ir pirmiau laikas nuo laiko patekdavo į parlamentą, ir suminėjo keletą tokių moterų.

Pasirodo, kad čia mano buvo smarkiai apsilenkta su tiesa. Mano didžiausias atsiprašymas Kanados moterims, kurių tarpe yra daug ir puikių lietuvių.

Himnas lietuviškai vilnai!

Prieš kurį laiką Vilniaus "Tiesa" pranešė, jog Pakruojo rajone vilnos keičiamos į megztinius. Visose rajono mezgtylose, rašė laikraštis, klientas gali užsakyti megztinį iš savo siūlių arba iš kombinato žaliavos. O Lygumų ir Raudonpamūšio verpyklose vilnos išskart keičiamos į megztinį.

Žinutė užkliuvo lietuviškiems "veiksniams". Neseniai Romos radijas vienoje savo lietuviškoje laidoje paskelbė: "... ta linksma naujiena prastai derinasi su himnais neregėtam Lietuvių supramonėjimui, nes pakruojiečių išradimas liudija, kad vietos žmonės reikalingoji pramonė, nepaisant pramonės iškilimo kitose srityse, tebėra labai primityvioje stadijoje".

Ką gi padarysi! Kiekvienam valia "nematyti" to, kas jam nemalonu.

Jie nesugeba įsivaizduoti

Pabėgę iš Lietuvos poneliai nenori, o gal ir nesugeba įsivaizduoti šiandieninio Lietuvos gyvenimo. Jiems labai norėtųsi, kad Lietuva tebebūtų nuplyšusi ir basa, kokią ją paliko bėgdami. Bet norai yra viena, o tikrovė — kita. Užtat taip nemalonūs jiems mūsų laimėjimai. Ir šiuo atveju jie šitą patogumą aiškina kaip "vietos žmonėms reikalingos pramonės" nebuvimą ir guodžiasi, kad ... Lietuvoje mezginių išsigijimas už kliento parūpintą vilną buvo seniai žinomas ir praktikuojamas net pačiais sunkiausiais ūkio pakrikimo laikais".

Gera, kad prisimena tuos ūkio pakrikimo laikus. Patys gi tada, kraštą valdydami, tą ūkį tvarkė. O tokios paslaugos, tada, kiek žinau, maža kam tebuvo reikalingos. Sakysim, ūkininkai mano tėvai patys vilnonių mezginių nenešėjo ir manęs tokiais nerėdė. Mūsų mokykloje prieš karą, kur suėdavome kelių kaimų vaikai, labai retas tevilėkėjo vilnonį megztuką. Ne visi žiema turėdavome pirštines. Mažiausiai iki "višų šventų" eidavome basi, ir vilnones, mamos iš namių siūlių numegztos kojėnės daugeliui buvo svajonė.

Jis tiesiog meldėsi už avelę

Tuomet tai ūkininkas ir buvo gatavas ne tik himną vilnai pagiedoti. Jis meldėsi už savo avelę. milinisi namų audimo kostiumas, sermėga ir veltiniai — čia buvo valstiečio puošmena ir pasididžiavimas, jo turto požymis. Ne kiekvienas ūkininkas (nešnekėkim apie trobelininkus) turėdavo ir sermėgą bei veltinius.

"Veiksniams sunku patikėti, kad kaimo moterys, kaip ir miestietės, dabar dėvi kapronines ir neilonines kojines, puošiasi ne tik lietuviškais, bet ir austriskais, angliškais, japoniskais, itališkais megztukais. Jie, be abejo, vargiai ar supranta, kad Lietuvoje dabar kaimo moterys nebeverpia ir nebe mezga tam, kad galėtų šeimą apręgti.

Mūsų lietuvių talentingi piršteliai

Aš nesakau, kad mūsųose niekas nebedėvi namų dar-

bo megztnių. Lietuvių piršteliai nesurambėjo. Mūsų mergužėlės ir rūpestinai, ne vieną vakarėlį suėjusios prašneka prie mezginių. Neseniai Šiauliuose vykusioje "Tarybinės moters" žurnalo skaitytojų konferencijoje girdėjau kalbas: mielos moterys, ne tik po koncertus, kinus lanktykime, ne tik knygeles skaitinėkime, bet ir pamegzkime.

Mezgimas materialiai nebėbūtinybė. Ji mezgasi sukepuraite ne dėl to, kad plika jos galvelė, o norėdama savo rankdarbiu pasipulvinti kaiti prieš kitas. Mezgėjos jau laikome menininke, kaip ir dailininkę, šokėją, kanklininkę, mezginius įpratome matyti "Dailės" paruošusiose šalia gintaro, medžio ir kitokių liaudies dirbinių.

Mūsųose baigia išnykti vilnų karšyklos, moksleiviai ir didžioji dalis jaunimo nebežino, kaip atrodo ratelis, nėra regėję naminių audimo staklių. Kaimo žmonės, užuot vilnas verpę, bevelija parduoti jas arba išsikeisti į gatavą daiktą, kaip kad daro pakruojiečiai. Jeigu anais laikais kaimas tenkėsi palangiškiu Juzė, tai šiandien jau reikia kirpyklų, kultūros namų, parduotuvių ir radijo bei motociklų remonto dirbtuvių.

Kaimas neatsilieka nuo miesto

As keliose kaimo parduotuvėse teiravausi, kiek šiuo metu guli lentynose megztnių, kojinių, pirštinių. Iš Bubių, Bazilionių, Gilvyčių parduotuvių pranešta, kad lentynose pilna vietinės gamybos megztnių. Tačiau jie nežiguli.

Mūsų kaimas, neatsilikdamas nuo miesto, rengiasi pagal naujausias madas.

Tai va, kokie mūsų himnų lietuviškai vilnai, lietuviškai pramonei ir, jeigu norite, lietuviškoms buitinėms paslaugoms, kuriomis mūsų kaimas vis plačiau naudojasi.

"Veiksnių" per Romos radiją užtraukė ariją aiškiai ne iš tos operos.

S. Juknys

Žmonės miršta, žvaigždės
nekrinant

Vienas iš plačiai paplitusių prietarų yra tas, kad kiekvienas žmogus turįs sąvą žvaigždę, kuri spindinti tol, kol tas žmogus gyvena. Mirstant žmogui, krintanti ir žuvingi jo žvaigždė.

Iš tikrųjų, dažną giedrą naktį, ypač gerokai po vidurnakčio, galima matyti lekiant dangaus skliautų tartum nuo jo atitrūkusią žvaigždę. Tad kas jos yra, tos tartum atitrūkusios ir krintančios žvaigždės? Kad jos nėra tikros žvaigždės, matome jau iš to, kad dangaus skliaute visos žvaigždės, kurios buvo praėjusiais ar dar senesniais metais, ir šiandien tebėra, kad nė viena nauja žvaigždė nėra pabirodžiusi, nors kasdien ir kasnakt žmonės miršta ir kūdikiai gimsta.

Kaip daugelį kitų klausimų, taip ir krintančių žviečių prigimtį mokslininkai išaiškino. Pasirodo, kad krintančios žvaigždės yra

Murder in the park

On the eve of Independence Day, 1968, on Wednesday, July 3, there took place in broad daylight the wanton slaying of a young woman and the wounding of three other persons by one gunman in Central Park, New York City.

The assassin who fired the fatal shots was, according to police reports, apparently of Bulgarian origin and had entered the United States in 1966 with a Greek passport under the name of Angel Angelof.

The police, in pursuing their investigations, found his living room walls covered with photographs of former Nazi leaders of the Hitler era. Prominently displayed among them was a photograph of the former racist governor of the State of Alabama, and now the Presidential candidate of the American Independent Party, Geo. C. Wallace.

The incident in Central Park once again brings to focus the question of the thousands of war criminals and Nazi collaborators who, fearing the rightful wrath of their victims and of their countrymen and who also, tried in absentia and convicted by the courts of their native lands, find a safe haven and sanctuary, with a hearty welcome from their counterparts in our country.

The millions of Americans of ethnic origin, thousands of whose kinsfolk perished through the instrumentality of these dregs of humanity, have a deeply-rooted hatred and natural aversion toward the murderous elements. Also, Americans of ethnic origin regard the presence of these criminals on our shores as a travesty of the American Constitution and the freedom-loving traditions of the American people.

The progressive language press has, throughout the years, waged a consistent campaign in exposing the sordid existence and the nefarious activities of more than 100,000 war criminals and Nazi collaborators liv-

ing in the various parts of the world today with a heavy percentage of them in the United States of America.

It is our opinion that all war criminals and Nazi collaborators should be extradited to their native lands to stand trial for the dastardly deeds committed against their countrymen and mankind in general.

Minor Press Club
C. Radzie, Chairman
M. Aram, Secretary
July 1968

Laimingai sugrįžo iš
Lietuvos LLD sekretorė
Ieva Mizarienė

Praėjusį penktadienį mūsų būrelis susirinkome į Kennedy aerodromą pasitikti mūsų veikėją Lietuvių Literatūros Draugijos sekretorę Ievą Mizarienę, sugrįžusią iš Tarybų Lietuvos, kurioje ji buvo nuvežus draugo Rojaus Mizaros palikus. Ten ji išbuvo apie porą mėnesių. Kiek teko pastebėti, sugrįžo pilna ryžto ir energijos tęsti savo mylimojo gyvenimo draugo darbą.

Jos susitikti būtų daugiau susirinkę, bet kaip tik tuo laiku, kai lėktuvas turėjo atskristi, užėjo šturmingas lietus, daugelis ir iš namų išvykusių grįžo atgal nepasiekę aerodromo.

Kas dabar darosi mūsų aerodromuose, tai didžiausias skandalas. Štai kad ir šis SAS lėktuvas, kuris atvežė draugę Mizarienę, prieš leidžiamą atostogas buvo į New Yorką nustatytų laikų (apie 6:40 val. vak), bet negalėjo nusileisti, nes nebuvo vietos, tai buvo nusiustas į Montrealį, ten kelias valandas laukė, paskui grįžo į New Yorką. Ir taip pavėlavo apie 5 valandas!

Reporteris

Parengimų kalendorius

Rugpjūčio 11 d.
bus "Barbecue" Forest Parke.

Rugsėjo 28 d.
Laisviečių banketas "Laisvės" salėje. Pradžią 5 val. popiet.

Spalio 12 d.
Piknikas pas Čiurlius, Pattenburg, N. J.

Lapkričio 10 d.
Metinis "Laisvės" koncertas New National Hall, Greenpoint-Brooklyn, N.Y.

Tarp lietuvių

Ketvirtadienį į "Laisvės" raštinę atvyko O. Kvedarūtė iš Manhattan'o. Nors jos sveikata nestipri, visvien ji pajėgia atvykti. Sakko noriu apsirūpinti organizacijų reikalais.

Birželio 24 d. jai sukako 72 m. amžiaus. Tad už kiekvieną jos gyventą metų ji aukojo "Laisvę" po \$1, viso \$72. Prašė įteikti N. Y. Lietuvių Moterų Klubui duokles už 4 metus — \$1, ir auką \$5.00 Klubui. Taipgi nepamiršo ir Aido Chorą, užsimokėjo garbės duokles \$5. Ji Aido Chorą remia daugelį metų.

Nepaisant jos silpnos sveikatos, ji labai gerai išrodo, ir labai norėtume, kad jidalyvautų mūsų visuomenėje, mes jos pasigendame. Ilgiausių metų tau, Onute!

* * *

Sveikina draugus newjorkiečius ir newjersečius iš Worcester, Mass., Mylda ir Walter Zukai, (gyventojai iš Elizabeth, N.J.). Rašo: leidžiam atostogas. Dalyvavome ir LDS seime. Buvo malonu pasimatyti su senais draugais ir įgijanti, nes nebuvo vietos, tai buvo nusiustas į Montrealį, ten kelias valandas laukė, paskui grįžo į New Yorką. Ir taip pavėlavo apie 5 valandas!

—L. K—tė

LIUDNAS PRISIMINIMAS

K. Vidikas (Tauras)

Mirė 1962 m. liepos 21 d.

Jau bus penkeri metai kai jis mirė. Jis paliko man daug gražių prisiminimų. 1921 metais grupė lietuvių jaunuolių turėjo mokyklėlę, kurioje Vidikas dėstė marksizmą. Aš buvau jo studentė. Mes toje mokykloje susidraugavome ir 1923 m. susituokėme, pasižadėdami vienas kitą mylėti, ir nepaisant, ar kartu ar atskirai gyvensime — vienas kito neužmiršti. Tave prisiminsiu, kol gyva būsiu. Jau daugelis tavo mokinių išsiskyrė iš gyvųjų tarpo. — E. V.

Antanas Juška
astronomas